Verbele auxiliare ale inimii

Esterházy Péter

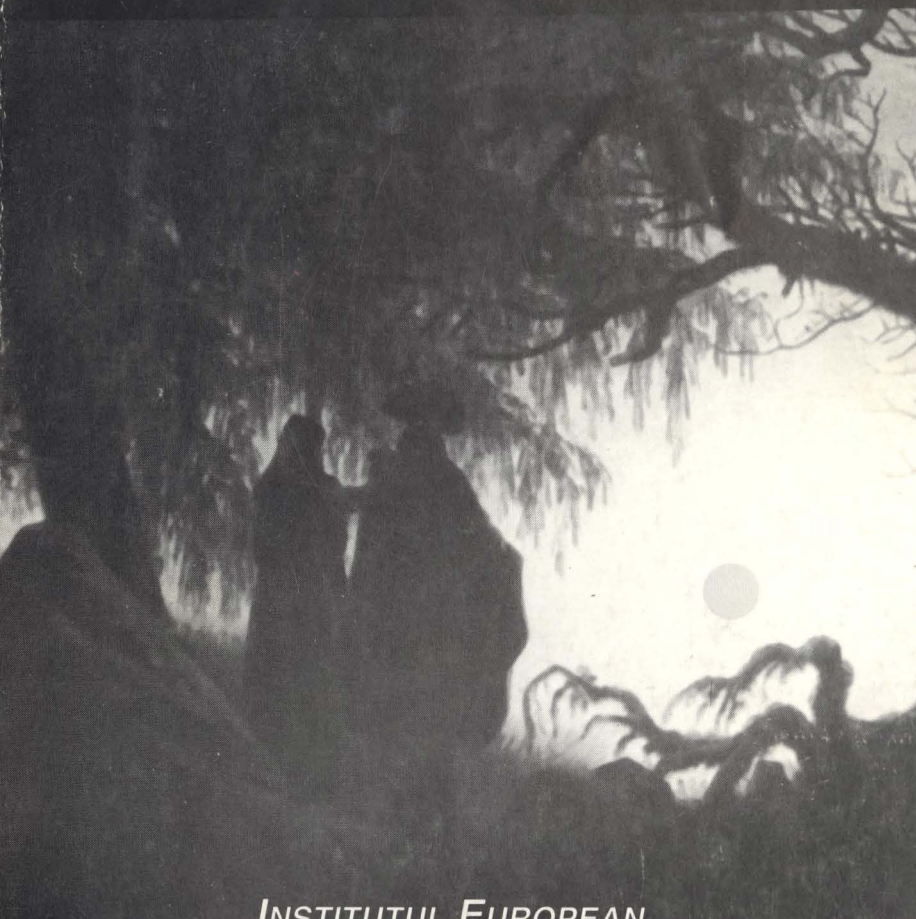

INSTITUTUL EUROPEAN

Colecţia

INOROG

14

Referent literar: SZÁSZ János

Pentru elaborarea acestei lucrări, traducătorul a beneficiat de o bursă a Fundației SOROS.

© Residenz Verlag Salzburg, *A szív segédigéi*
© 1997 Institutul European Iași pentru prezenta ediție în limba română
ISBN: 973-586-072-4 Printed in ROMANIA

Esterházy Péter

Verbele auxiliare ale inimii

Introducere în beletristică

Traducere şi note de Anamaria POP
Postfaţă de Mircea NEDELCIU

Institutul European
1997

Ştie să vorbească doar acela care ştie să spere, şi invers.

Ludwig WITTGENSTEIN

Curriculum Vitae

Asemenea lui ANOUILH[1] care şi-a dat seama că nu are biografie, dar, citesc, se bucură teribil pentru asta, la fel nici eu nu am biografie, numai că pe mine acest lucru nici nu mă bucură, dar nici nu mă umple de disperare.

Indiferent cum o luăm, m-am născut în 14 aprilie 1950, la Budapesta, într-o capitală a unei ţări est-europene, drept descendent al unei vechi familii, cum se obişnuieşte să se spună. Conform unui proverb unguresc, dacă Pămîntul este pălăria lui Dumnezeu, Ungaria e buchetul de flori de pe pălărie[2]. Dacă am descoperi, deci, că Pămîntul este într-adevăr pălăria lui Dumnezeu, am avea, oarecum, cîştig de cauză. Copilăria-mi a coincis cu cîteva acţiuni tragice ale socialismului timpuriu (drept descendenţi, în 17 iunie 1951, am fost şi noi deportaţi) - dar, în cazul în care omul supravieţuieşte, aceste lucruri abia dacă pot afecta o copilărie. Copilăria mea a fost îngrozitoare doar pentru părinţi. Gîndindu-mă la asta, acum şi eu ştiu ce înseamnă sentimentul de groază.

Anul 1956 este un an important pentru mine, este anul în care mi-am început studiile, dacă e să mă exprim elegant. Începînd din acest an am învăţat şi am jucat fotbal. Sînt mîndru că pentru cea de-a doua îndeletnicire, în jurul vîrstei de 20 de ani, pentru o scurtă perioadă de timp, am primit chiar şi bani (şi, desigur, mă mîndresc şi mă bucur şi pentru faptul că fratele meu mai mic[3], în calitate de membru al selecţionatei naţionale de fotbal, reuşeşte performanţa golului, în cele mai diferite zone lingvistice - tot atîtea posibilităţi de traducere!). Mi-a plăcut foarte mult să învăţ, descoperind aventura, amarul şi beţia învăţăturii la Gimnaziul Piarist.

Exagerînd puţin, tot din dorinţa de aventură am absolvit Facultatea de Matematică din Budapesta, după care am lucrat timp de patru ani la un Centru

---

[1] ANOUILH, Jean (1910), dramaturg francez.

[2] Vezi PETÖFI, poezia *Naţiunea ungară*.

[3] ESTERHÁZY Márton.

de calcul din capitală, deprinzîndu-mă, zice-se, cu hăţişurile vieţii. De atunci: *freie Schriftsteller*[4]. Lucrarea mea de diplomă a avut titlul: „Optimum binary search trees". Acum am 47 de ani, la jumătatea vieţii mele ajungînd în pădurea deasă şi întunecoasă a copacilor căutărilor optime[5] binare.

Sînt însurat, tată la patru copii. Despre scris, nu scriu. (Sau dacă totuşi, foarte puţin, între braţele protectoare ale unei paranteze. De ce scrieţi, pourquoi?[6] – clasica întrebare. Toţi îşi au propriile motivaţii: pentru unii, arta este un refugiu, pentru alţii, este o metodă de cucerire. Dar omul se poate refugia în sihăstrie, în nebunie sau în moarte, iar de cucerit, poţi cuceri şi cu arme. De ce tocmai în *scris* concretizaţi, deci, refugiul şi cucerirea? - citesc [SARTRE][7]. Citesc [Roland BARTHES][8]: scriem ca să fim iubiţi, dar de citit sîntem citiţi în aşa fel că nu putem fi iubiţi - cu siguranţă că aceasta e distanţa care conferă statutul de scriitor.

Deci scriu: pentru plăcere, din spaimă, pentru libertate şi din interiorul libertăţii; şi pentru că „nu-mi place această lume narcotică, greţoasă şi furioasă, vreau să o schimb", Zitat Ende[9], scriu.)

Budapesta, 1997

---

[4] Scriitor liber profesionist (lb. germană).

[5] Aluzie la primele rînduri din *Divina Comedie* a lui DANTE (1265-1321).

[6] De ce? (lb. franceză).

[7] SARTRE, Jean-Paul (1905-1980), scriitor şi critic francez.

[8] BARTHES, Roland (1915-1980), scriitor şi critic francez.

[9] Încheiat citatul (lb. germană).

Cuvînt introductiv

Toate întîmplările despre care se scrie în zilele noastre sînt foarte frumoase, importante, profunde şi folositoare, palpitante sau cumpătate. Numai că le lipseşte cuvîntul introductiv. Iată motivul pentru care am hotărît să scriu în aşa fel această istorioară, încît ea să pretindă un cuvînt introductiv.

Au şi trecut deja două săptămîni de la moartea mamei şi trebuie să mă apuc de lucru înainte ca dorinţa extrem de arzătoare care m-a încercat la înmormîntare, adică nevoia de a scrie-despre-ea, să nu redevină acea năucă muţenie cu care am reacţionat cînd am auzit că murise.

Deci, la lucru!, pentru că dorinţa de a scrie despre mama, cu toate că uneori apare cît se poate de pe neaşteptate, este şi cît se poate de incertă, adică trebuie să depun eforturi considerabile, ca nu cumva, pur şi simplu, conform dispoziţiei de moment, să împînzesc întreaga pagină cu o singura literă, cu m m m m m mmm m mmmmmmmm m mmm m m m.

Nu mă folosesc de limbaj, nu vreau să recunosc realitatea, cu atît mai puţin, să v-o înfăţişez. Nu-mi trece prin cap nici să definesc lumea, în consecinţă nu definesc absolut nimic pe lumea asta, pentru că a defini nu înseamnă altceva decît a jertfi în permanenţă definiţia, obiectului definit...

Nu vorbesc, dar nici nu tac, or asta înseamnă iarăşi altceva. Sînt precaut, este vorba de mama mea. Probabil că aici ar putea fi tipărit totul în cursive... În curvăsiva ei de viaţă! Dar de ce ar fi mai pervers să scriu despre ea, decît să tac?! *Sau să fac orice altceva!* Să stau lîngă mormînt! Şi asta ce mai este?! Sau să-i ţin mîna şi să aştept să mă strîngă! Să asist cum se împrăştie celulele trupului mort în lume, orevoar musiu, noi am fost o parte din mama ta, la revedere, băiatu', frumosule şi prostuţule! mmmm m m Un bărbat nu-şi exprimă durerea în faţa lumii.

Simt că înnebunesc şi în acelaşi timp mi-e iarăşi bine: timpul trecător nu doare.

Condoleanţele orişicui, chiar şi numai o privire, un cuvînt, sînt tot ce ar putea fi mai rău în clipa asta. Mă uit în altă parte sau îl reduc la tăcere pe cel care-mi vorbeşte, deoarece am nevoie de senzaţia că starea pe care tocmai o trăiesc este inexplicabilă şi de neîmpărtăşit; numai aşa pot să cred că sentimentul meu de groază este clar şi adevărat. De-ndată ce vorbesc alţii despre el, mă plictisesc din nou, şi totul devine automat de prisos. Totuşi, vorbesc ici-colo, cu unul sau altul despre moartea mamei, deşi nu are nici un

rost, şi mă înfurii dacă cineva îndrăzneşte să adauge vreo remarcă spuselor mele. În asemenea ocazii cel mai tare m-aş bucura dacă mi s-ar distrage atenţia spre altceva, ba chiar dacă aş fi luat în zeflemea.

De exemplu, în ultimul său film, James BOND, după ce îşi aruncă adversarul peste balustrada scărilor, întrebat fiind dacă respectivul *a murit,* răspunde: Sper! - iar eu am rîs uşurat. În definitiv, nici pe departe nu mă deranjează bancurile despre moarte şi morţi, dimpotrivă, chiar îmi place să le ascult.

Totuşi, din cînd în cînd deznădăjduiesc şi mi se destramă dintr-o dată planurile de zi cu zi, ce nu sînt altceva decît reeditarea planurilor *iniţiale,* repetate automat ani şi decenii la rînd, apoi mă ustură conştiinţa, atît de mare se cască neantul în ea... Iată că mi-a şi trecut, nu mai disper. Dacă scriu, scriu neapărat despre trecut, un trecut faţă de care m-am şi achitat, cel puţin pentru perioada în care scriu. Indiferent despre ce va fi vorba în ea, această carte trebuie să dea dovadă de o oarecare suplete, care să reamintească de faptul că opera nu este nicicînd dat natural, ci *trebuinţă şi danie.*

La fel ca şi cu alte prilejuri, scriu literatură, înstrăinat de mine şi transpus într-o maşină de rememorare şi creaţie. MALLARMÉ spune că în lume totul există cu scopul de a deveni carte. Nici măcar nu-mi mai este ruşine; m-am resemnat ca înfăţişarea mea să fie aşa cum o reflectă cărţile mele. Voi schimba ceva în toate acestea.

În acest text există, printre altele, citate, în forma lor originală sau prelucrată, din scrierile lui: APÁTI Miklós, H.C. ARTMANN, BABITS Mihály, Donald BARTHELME, Georges BATAILLE, Thomas BERNHARD, Jorge Luis BORGES, Albert CAMUS, Anton P. CEHOV, DSIDA Jenő, ESTERHÁZY Péter, FÜST Milán, HAJNÓCZY Péter, Peter HANDKE, ILLYÉS Gyula, JELENITS István, JUHÁSZ Ferenc, Valentin KATAEV, KORMOS István, KOSZTOLÁNYI Dezső, LAUTRÉAMONT, Stéphane MALLARMÉ, MÁNDY Iván, MÉSZÖLY Miklós, MOLNÁR Ferenc, Robert MUSIL, ORBÁN Ottó, OTTLIK Géza, SZABÓ Lőrinc, SFÎNTUL PAUL, Blaise PASCAL, PILINSZKY János, Arthur RIMBAUD, Jean-Paul SARTRE, Ronald SUKENICK, Lev TOLSTOI, Georg TRAKL, VAS István, VASADI Péter, VÁRADY Szabolcs, WEÖRES Sándor, Ludwig WITTGENSTEIN.

Voi ajunge un moşneag rămas virgin, pentru că nu am nici măcar atîta curaj încît să iubesc moartea.

Datat la Buda, la a 16-cea a lui iunie

Al Tatălui şi al Fiului –

Deşi ştiam de ani de zile că mama este bolnavă, că „se simte cîineşte", ne-a surprins pe toţi cînd ne-a telefonat tata, anunţîndu-ne cu o voce fermă şi precaută, cumpătată şi nouă pentru noi, nemaiauzită pînă atunci, că mama aşa şi pe dincolo, iar el n-ar considera inutil, aceasta e convingerea sa personală, dacă „în aceste momente" am fi *acasă*, adică dacă ne-am duce acasă, astfel că am început să dăm din colţ în colţ, să folosim cu toţii aproape aceleaşi cuvinte, să apelăm la ocupaţiile cotidiene, care nu suportă amînare, ceea ce nu însemna nepăsare sau lipsă de sentimente, ci mai degrabă o manifestare a instinctului natural, acea convingere raţională că „problema" nu poate fi „atît de gravă", doar niciodată n-a fost atît de gravă (exact cum obişnuia să spună tata: „nu e necaz, pînă cînd nu este necaz, numai cînd este necaz, e necaz"); dar tatăl nostru s-a răstit atunci la noi, iar noi ne-am năpustit din toate colţurile lumii.

E FRIG... CÎND, ÎN SFÎRŞIT, NE-AM ÎMBRĂCAT, S-A MIRAT FOARTE TARE CĂ PORT CRAVATĂ NEAGRĂ, ŞI M-A ÎNTREBAT DUPĂ CINE PORT DOLIU. I-AM SPUS CĂ MI-A MURIT MAMA. ATUNCI, M-A ÎNTREBAT CÎND ANUME, IAR EU I-AM RĂSPUNS: – IERI. – S-A DAT PUŢIN ÎNDĂRĂT, FĂRĂ SĂ SCOATĂ, DE ALTFEL, NICI O VORBĂ. AŞ FI VRUT SĂ ADAUG CĂ NU AVEAM NICI O VINĂ, DAR MI-AM ÎNGHIŢIT CUVINTELE, AMINTINDU-MI CĂ ACEST LUCRU I-L SPUSESEM ŞI ŞEFULUI MEU. DE ALTMINTERI, CE ÎNSEAMNĂ ASTA? ORICUM, OMUL ESTE ÎNTR-UN FEL PUŢIN VINOVAT.

Am ajuns primul în fața spitalului, mai repede decît fratele meu mai mic și sora noastră mai mică, de parcă între mine și mama ar fi fost o legătură tainică. Totuși, nu pe mine mă iubea cel mai tare, mai degrabă pe fratele meu îl iubea, pesemne știind *simplul fapt* că el are cea mai mare nevoie de asta – iar drept răspuns, el o iubea pe mama cu cea mai mare înfocare. Dar primul născut sînt eu, cum să nu fi ajuns *primul*... Aceasta e definiția.

Cred că sora noastră este cea mai frumoasă dintre noi, are în ea gingășia tatii și dogoarea mamii. Femeile îl iubesc mai mult pe fratele nostru, dar femeile mele, pe mine. Numai că eu am prea multă personalitate – sînt croit <text alterat> după o măsură personală. Este adevărat, din asta nu rezultă încă nimic.

Sora noastră m-a îmbrățișat de-ndată, bătrîne, „dragul meu bătrîn", strîngîndu-mă lung la piept. Am cedat cu silă acestei violențe, care nici pe departe nu mă găsise nepregătit, mai degrabă trezise în mine o puzderie de amintiri; nu-mi convenea că-și dă seama atît de bine ce forță are atingerea trupului ei, că poate exploata această putere într-un mod, hai să-i spunem, atît de profesionist, fără să șovăie; simt că profită de asta, mîngîindu-mă chiar și atunci cînd ar fi destul să-mi dea doar un ghiont în spate, simt că mă supraasigură, acest lucru, fiind la ea mai degrabă o modă, decît un gest cu adevărat personal; n-am avut senzația că este și pentru ea important, ci doar faptul că știe că pentru mine este. Ceea ce era adevărat.

La urma urmei, gestul ei fusese, firește, corespunzător așteptărilor, pentru că-și atinsese scopul – iată că eu o țineam cu tandrețe în brațe pe această femeie frumoasă, suplă și blondă, bucurîndu-mă de mirosul ei, de relieful coastelor ei, de felul imposibil și neglijent cu care se ruja, de conturul gurii ei, în care l-am recunoscut pe fratele nostru, de apropierea obrazului ei, de multele rotunjimi cunoscute, care puteau fi și ale mele și, în această confuzie a relațiilor personale, am simțit că mă încearcă ba furia nerăbdătoare, ba duioșia indulgentă, și m-am bucurat de vocea ei, de felul în care repeta cu ironie și respect, „bătrîne, în sfîrșit, dragul meu bătrîn".

AȚI DEVORAT-O PE MAMA VOASTRĂ! (AM DEVORAT-O PE MAICĂ-MEA.)

Ceea ce mai rămăsese din fratele nostru, bombănea în fundal, asemenea unui soț prins asupra faptului, apoi cu gesturi largi ne dădu la o parte, îmbrîncindu-ne, „tu, tîrfo, cine e ăsta!?", și o ținea tot așa, sumbru și ridicol; vizitatorii spitalului, chiar și cei mai grăbiți, întorceau capul.

Uitaserăm motivul pentru care trebuise să venim aici; ne țineam de caraghioslîcuri. Și, cu toate că ne potoliserăm pe cînd am ajuns la marea poartă de fier ruginită – așa cum toți se potolesc în fața marii porți de fier ruginite –, eram încă stăpîniți de acea înflăcărare a siguranței de sine, chiar dacă disproporționată din start cu vîrsta noastră –, precum niște copilandri care se grăbesc la vreun *dejun* festiv, unde toți se vor învîrti în jurul lor, ceea ce vor suporta indulgent, strivind împrejur inimi străine, fără de îndurare; frații îi amenință pe curtezanii surorii lor mai mici, care însă o vor stîrni în continuare, pentru ca apoi, pur și simplu, să se usuce în bătaie unii pe alții; și, chiar dacă începuseră doar prin a chicoti complice, iată-i acum că se retrag prin colțuri, în spatele paravanului, prin camerele îndepărtate, iar peste puțin timp, cu un rîs frenetic, dansează de-a lungul sălilor, alăturîndu-li-se chiar și cei care... care, de fapt și la urma urmei nu și-ar fi dorit deloc asta. La hotarul dintre orfelinaj și amăgirea de sine, ba chiar dincolo de el, ni s-ar fi potrivit mai bine acum o speranță rezervată și austeră.

La ghereta portarului, fratele meu, cu obișnuita-i prezență de spirit degajată și amabilă, se apleacă peste gemuleț și-i ordonă bătrînului uimit să-i arate încheietura mîinii, pe care apoi o prinde, pipăindu-i pulsul cu grimase trufașe, pare îngrijorat, „unchișule, d'apoi asta-i mult, deci nu-i puțin, e mult, să ai mai multă grijă", face un semn spre noi, „veniți, domnilor colegi", iar noi intrăm. Ne prăpădim de rîs, cînd deodată, din afară, liniștea se prăvălește asupra noastră. *Cu degetele-i aspre, Dumnezeu ne love*ș*te inima.* Am înlemnit. Din clipa aceea am evitat să ne uităm unul în ochii celuilalt; cel care încălca învoiala și, rînd pe rînd, am încălcat-o fiecare, izbucnise imediat în plîns. Și asta era ridicol. „Izbucnește!" – doar atît trebuia spus.

PENTRU A NU FI RECUNOSCUT, ARHANGHELUL A LUAT FORMA UNUI CRAB DE BUZUNAR, DE MĂRIMEA UNEI VIGONII. „A ÎNTÎMPINAT FOARTE FRUMOS ȘI ANEMIC FINEȚEA SFÎRȘITULUI. IAR MUSTRAREA DE CONȘTIINȚĂ I-A FOST DE-A DREPTUL FANTASTICĂ."

Asistenta medicală ne conducea tăcută pe coridoarele întunecoase. Mi-am închipuit imediat despre ea (cu toate că vrusesem să fac altceva, dar n-am putut) că este o femeie rea, răutăcioasă pînă-n măduva oaselor, care nu numai că aici personifică răutatea, dar o şi pricinuieşte, poate că tot ea duce-aduce şi bacilii, iar dacă aşa este, face asta în schimbul unui cîştig substanţial – iar că îi omoară pe bolnavii deveniţi incomozi, este în afara oricărei discuţii.

De la distanţă, cînd o văzusem aşteptîndu-ne la intrarea în aripa laterală, informă, a clădirii, mi se păruse suplă, o femeie suplă, care, aşa cum stătea lipită de perete, semăna cu o călugăriţă aspră, dar cînd am ajuns mai aproape, am putut constata că se încorsetase doar, legîndu-se cu rochia şi cu bretelele şorţului, cu una-alta – am contabilizat şi această ascundere în detrimentul ei, căci astfel mijlocul îi devenise respingător de durduliu –, iar cîrlionţii blonzi şi uşori îi ieşeau zadarnic cu drăgălăşenie de sub bonetă, pentru că ne priveam, reciproc, cu ură. Nasu-i cîrn şi buzele-i largi, strălucitoare mărturiseau cînd prostie, cînd lăcomia de plăceri (de parcă cele două s-ar exclude una pe cealaltă).

ÎN SFÎRŞIT, EXCLAMĂ: „OMULE, DACĂ VEZI UN CÎINE MORT, PRINS ÎN STĂVILARUL CARE NU-L LASĂ MAI DEPARTE, SĂ NU FACI PRECUM CEILALŢI, NU ÎNŞFĂCA DIN VIERMII CARE ÎNCOLŢESC ÎN BURTA LUI UMFLATĂ, NU TE UITA UIMIT LA EI ŞI – GÎNDINDU-TE CĂ, ÎN CELE DIN URMĂ, NICI TU NU VEI FI ALTFEL DECÎT ACEST CÎINE – NU-ŢI DESCHIDE BRICEAGUL ŞI NU CĂSĂPI MULŢIMEA VIERMILOR! CE FEL DE TAINĂ CERCETEZI? NICI EU, NICI LABA URSULUI POLAR, CU CELE PATRU PIELIŢE DINTRE DEGETE NU AM PUTUT DEZLEGA ROSTUL VIEŢII. AI GRIJĂ, SE APROPIE NOAPTEA, IAR TU TE AFLI AICI ÎNCĂ DE DIMINEAŢĂ. CE VA SPUNE FAMILIA ŞI, MAI ALES, SORA TA MAI MICĂ, DACĂ TE VEI ÎNTOARCE ACASĂ ATÎT DE TÎRZIU? SPALĂ-TE PE MÎINI ŞI FĂ CALE ÎNTOARSĂ PE DRUMUL CARE DUCE LA AŞTERNUTUL TĂU..."

Într-un pat, un bărbat cu fața bătrînă, scofîlcită, plină de peri albi, dădea din mîini. Urla la o Schwester suplă. „Nu mă atinge!... Pe mine numai o *italiancă* mă poate atinge!" Fata ridică din umeri. „Nu permit". „Spune-i că ești italiancă", îi șopti fratele meu. „ Sînt italiancă, unchieșule." Bătrînul se însenină, se uită la asistentă, apoi la noi, asemeni unuia care își dă seama de tot, pînă și de faptul că e considerat nebun. „Nu. Siniorina nu e italiancă, siniorina minte. Dacă siniorina ar fi italiancă, ar fi fierbinte, iar eu aș simți asta. Dar siniorina este băloasă, rece, ca o broască, să știi de la mine că ești o central-europeană, o din aia normală, siniorina n-are nici în clin, nici în mînecă cu viața... la fel ca și mine!" Fata izbucni în plîns, păru-i galben îi atîrna pe fața umedă; vedem de la distanță cum, luptîndu-se cu fata, bătrînul își smulge înnebunit tuburile, acele pentru transfuzie, canulele. Repetă, „nici în clin, nici în mînecă! nici în clin, nici în mînecă!"

Asistenta medicală, la fel ca și o vînzătoare apatică, ne arată ceva în colț.

„Aceasta este mama voastră."

Fratele meu, care pînă atunci stătuse țeapăn, răsucindu-și doar speriat capul trist, se urni amenințător din loc. Asistenta s-a strecurat iute pe lîngă noi, aruncîndu-ne aproape amical un „asta e, nu mai fiți așa sentimentali"; sînii ei grei (umbla încovoiată, de parcă îi ținea atîrnați de gît) mi-au atins brațul. Am văzut că soru-mea băgase de seamă și mi-am imaginat ce anume își închipuise. Din instinct de autoconservare, m-am preocupat deci, de mine.

Ceea ce ne fusese arătată, era mama noastră – avea fața cenușie, iar în nări îi îndesaseră șomoioage de vată, probabil că avusese hemoragie. *S-a deformat totul.* Pînă și în culori se produsese o anumită mutație, o schimbare. Aproape concomitent ne-am uitat de jur-împrejur, observînd cel mai îngrozitor lucru: mama nu se deosebea cu nimic de ceilalți din salon. Cu toate că despre ei n-am fi putut spune ce anume sînt; niște obiecte îndepărtate, ciudate, din care atîrnau tuburi complicat răsucite, iar printre buzele lor surpate sufla șuierînd vîntul. Și mama respira fluierînd, precum o mașină, doar după asta ne-am dat seama că mai trăiește. Nu mai rămăsese nimic altceva după care să o recunoaștem.

GREKOVA: CE VĂ DOARE?
PLATONOV: ÎNTREGUL PLATONOV.

„S-a terminat", rosti sora noastră. Mai tîrziu, în fața spitalului ne-a spus că neverosimilul, incredibilul acelei clipe stîrniseră în ea o oarecare stare de neseriozitate, dacă nu este, ceea ce este, atunci poate să fie orice, se simțise precum o gaură golită, ne-a spus, ca o absență întunecoasă scobită în aer. Eu nu mă puteam gîndi la nimic, doar că această neputință de a gîndi este *o greșeală* căreia nu i-ar fi fost îngăduit să se întîmple.

Sora noastră a văzut cu precizie singurul detaliu cunoscut și s-a aplecat cu delicatețe asupra mîinilor mamei. Gingășia ei mi-a stîrnit din nou un fior, săraca de ea, era rău tot ce făcea în ziua aceea. Am spus: „Să ne rugăm", prin asta înțelegînd să ne rugăm și să plecăm odată. Fratele meu s-a întors înspre mine fulgerîndu-mă cu privirea, ca unul mușcat de o perfidă viperă papistașă, de parcă aș fi spus o porcărie, măscări nepotrivite. N-am îndrăznit să-l potolesc, m-am apucat să turui repede, precum un precupeț, Tatăl Nostru. Sora noastră s-a strîmbat, pentru că încă din copilărie, în asemenea clipe, ne gîndeam la tătînele nostru, la tatăl nostru, la al nostru, adică obișnuiam să ne jucăm tocmai cu această idee, făcînd o joacă din rostirea rugăciunii Tatăl Nostru.

DEGETELE MAMEI AU PORNIT-O ȘIRAG. SE ÎNFUNDAU ÎNTR-O SUPRAFAȚĂ SUBȚIRE, BRĂZDATĂ DE OASE. PE ACEA PARTE CARE ATINGE FAȚA ÎN PERIOADA PALMELOR DATE CU DOSUL MÎINII, VENELE DESENAU O HARTĂ ÎNSPĂIMÎNTĂTOARE. PETE HEPATICE ȘI O COLORATURĂ PURPURIE, MAI MULT, VIOLACEE, AU CONFERIT CONCRETEȚE ACESTEI IMAGINI. PIELEA, PRECUM O MĂNUȘĂ NU TOCMAI MULATĂ. LA RĂDĂCINA DEGETULUI MARE S-A FURIȘAT O BUCĂȚICĂ DE CARNE, AICI PALMA E MAI LUCIOASĂ. MĂNUȘA AMINTITĂ ADINEAORI ESTE UN OBIECT FIN, MĂTĂSOS, UȘOR, DAR ÎNCHEIETURILE ÎI ERAU (ICI-COLO) ÎNGREUNATE DE CRĂPĂTURI.
TATA AVEA FAȚA CĂSĂPITĂ. TRĂSĂTURILE I SE ÎNCOLĂCEAU, ASEMENEA UNEI SFORI RĂSUCITE. DAR DEGETELE – CHIAR DACĂ O DATĂ POCNEAU TARE PE OSUL ZIGOMATIC – SE ÎNDREPTAU SPRE DEGETELE MAMEI CU PROMISIUNEA MÎNTUIRII. PRESIMȚIND PROBABIL SEMILUNA ÎNSPĂIMÎNTĂTOARE A UNGHIILOR SPERANȚEI, GEMU CU PUTERE; ABIA ACUM SE OBSERVA CU ADEVĂRAT CÎT DE RESPINGĂTOARE ESTE ACEA ÎNCOLĂCIRE. MÎNA MAMEI S-A ÎNCOVOIAT ÎNTR-O RETRAGERE SPERIATĂ (LA FEL CA ȘI O VOLUMINOASĂ PARANTEZĂ DEFINITIVĂ).

Medicul curant al mamei ne privea cercetător din uşă. Nu i se putea citi nimic pe faţă. Este prietenul fratelui meu. „Bătrîne, în intestinele mamei tale s-a cuibărit moartea." Aşa a spus. Nu-mi place acest ton, omul să nu se măsoare cu moartea, de parcă ar avea amîndoi acelaşi rang. Chiar dacă este medic şi cunoaşte cîteva tertipuri, chiar dacă ştie că uneori regele este gol. „Bătrîne, maică-ta s-ar putea grăbi să moară", spunea dînd din cap, iar cînd m-am uitat încremenit, a mai adăugat, asemenea unui actor: „Nu trebuie să vă speriaţi într-atît, eu sînt un voltairian cinic." „Înţeleg", am dat jignit din cap. „Nu ne ia în serios nici moartea, nici Dumnezeu, stăpînul acesteia. Doar o singură atitudine demnă e posibilă. Să nu-i luăm nici noi în serios pe ei." Îmi era teamă de el; dacă-l priveam, ceea ce, complexat fiind, mă străduiam să evit, simţeam că-l cunosc de o mie de ani, acest lucru provocîndu-mi un sentiment neplăcut. „Şi moartea trebuie să o vrei."

În drum spre ieşire, dintr-un pat se ridică o mînă palidă, umedă, o vietate duşmănoasă, o plantă perfidă care se încolăci pe sora noastră. Mă uitam speriat şi scîrbit la braţul palid. Bătrîna doamnă s-a ridicat în şezut şi, parcă ştiind la cine, a urlat la sora noastră. „Tu!" Sora noastră, smucindu-şi iritată mîna, încercă să scape, dar femeia o strîngea cu o forţă înspăimîntătoare. Mîna i s-a încordat spasmodic, e îngrozitor, mîna tuturor mamelor este la fel! „Tu, tu m-ai omorît, *tu, umbră,* tu m-ai omorît în 56!" „Lăsaţi-o în pace, spuneţi ca ea", şopti repede cineva. „Da, eu te-am omorît." „Umbră", continuă, „umbră, e prea puţin spus! Recunoaşte şi faptul că nu m-ai iubit! Că n-am fost bună decît...!" „Dar terminaţi odată!", am strigat asemenea unui profesor exigent şi am alergat afară. Apoi: „De ce ai recunoscut?", am întrebat. „Eşti cretin?!", a spus sora noastră privindu-mă ca o străină.

„AM CREZUT CĂ VIAŢA ESTE O SĂRBĂTOARE ŞI CĂ NE ESTE HĂRĂZIT CEVA."

Afară, ne-am prefăcut că eram ocupați. Nu aveam ce să ne spunem unul celuilalt, nu aveam ce să spunem nimănui, nu aveam ce să gîndim în sinea noastră. Şi n-am apucat să ne alinăm starea prin recunoaştere şi mărturisiri, recunoaşterea că nu putem să ne ridicăm la înălțimea propriului nostru doliu, că nu sîntem uimiți de obrăznicia supraviețuirii, că toate acestea nu ne dor îndeajuns; acest lucru, micimea noastră, care n-a dat importanța cuvenită acestui *ceva,* abia dacă era de suportat. Pentru că viața depinde de forme, iar formele sînt din ce în ce mai puține. Ne murdărim aici, în noi, singuri, lăsați de izbelişte. Căcat, un lucru neplăcut.

În fața spitalului, o căldură cumplită, dogoare perfidă de august, vară putredă, se destramă totul, se descompune, se descompune, tălpile ne plescăie în asfalt, aerul e-n putrezire... Peste tot miroase a căcat, nu încercați să negați! Se revarsă putoare din camerele albe, din tramvaie, din biserici şi din rudele noastre, putoare din noi, din crăpături se preling zemuri, trecătorii trag după ei pe trotuar fîşii îmbălate de tifon, pe izmenele bărbaților scîrnă galbenă, iar pretutindeni unde priviți: muşte! muşte! Căldură orbitoare şi miros de căcat. Vară putredă! Fii blestemat, măi nemernicule, cum te autodevori...!

BLESTEMAŢII DUMNEZEI-PORCI! ŞI CRISTOSUL-GNOM – INEXISTENT – CARE DANSEAZĂ, ÎN PANTOFI DE LAC, STEPP PE SCÎNDURILE CE REPREZINTĂ LUMEA, CARE SE AŞAZĂ PE TRON, ÎN LOCUL SUPREMULUI JUDECĂTOR, DEASUPRA LUI NU ESTE CER, MÎNA UMFLATĂ ÎI TREMURĂ ŞI, RÎGÎIND, SE UITĂ LA NOI CU OCHII-I STICLOŞI, LA NOI, POPORUL SĂU, CARE MOLFĂIM CU DIBĂCIE GUMA DE MESTECAT. MMMM M MM M MMM

În ziua înmormîntării, <ziua unei grele zile>, m-am trezit devreme, aveam emoții, la fel ca și înainte de o călătorie sau de un spectacol. În casa părintească sînt deja doar oaspete. Luîndu-se după zgomote, tata a ghicit că m-am trezit, dar nu și faptul că aș mai fi dorit să rămîn încă *puțin* singur, astfel că a intrat de-ndată. Era amabil și serviabil, de parcă ar fi fost fratele mai mic; așa este de obicei dacă propriile interese nu-l obligă la altceva. Cu obișnuitul ceremonial, ne-am consultat asupra ordinii îmbăiatului și a micului dejun, care întotdeauna ne dădea o satisfacție peste așteptări. *„În locul mamei îmi ești tată"*, am spus, și tata a zîmbit. Mi-a spus că-mi prăjește omletă cu slănină și că-mi pregătește apa de baie. Niciodată în viața mea n-am să fiu atît de galant ca și el. În copilărie, încercam „să descopăr slănina", momentul în care devenea sticloasă; omleta cu slănină era o mîncare de sărbătoare, adică eram destul de săraci, respectiv, mai degrabă trăiam în sărăcie.

M-am așezat la masă în pijamaua imensă, care avea o moliciune de neuitat, a fratelui meu – o pijama străină! o cămașă de noapte bărbătească! Între timp a sosit și sora noastră, ne împiedicam unii de alții, asemenea unei turme, începînd să reorganizeze într-un fel dimineața; ne dădăcea, am să-i iert cu greu acest lucru, această falsitate de dimineață. Pe masă, într-un coșuleț împletit erau ouă moi, lostriță, roastbeef rece, scoici de mare, slănină fiartă cu boia și slănină ardelenească, roșii, ardei, mai multe sortimente de pîine, pîine prăjită. Ca și atunci cînd faci un plan de călătorie, înainte de a se fi consumat vacanța mare, cu degajare, hotărîre și pedanterie le-am propus tatălui, fratelui și surorii mele, să nu plîngem *atunci*. „Am la mine calmante", le-am spus. Soru-mea mi-a aruncat o privire speriată, piezișă, frate-meu se ghiftuia, după bunul său obicei, iar grimasa tatălui sugera că „un bărbat nu vorbește așa".

ÎN ZIUA CU PRICINA, MAMELE CU PRUNCUL SUB INIMI, ARĂTAU DEJA FOARTE ÎNGREUNATE, PÎNTECUL LOR, CARE ACUM DEVENISE NEGRU, PUFOS, STRĂLUCEA BOLTIT, SÎNII LOR ERAU APROAPE IMENȘI ȘI, ÎN MOD CIUDAT, INEGALI, IAR SFÎRCURILE ȘI AURA ACESTORA ERAU TARI ȘI DE O CULOARE CAFENIE, PÎNĂ ACUM NECUNOSCUTĂ, FIINDU-LE VIE FIECARE PĂRTICICĂ, VIE ȘI GREA, VIE ȘI GREA...

În timp ce făceam baie, tata şi frate-meu, stînd pe coşul de rufe murdare, respectiv, rezemînd uşa, se certau în legătură cu ordinea primirii condoleanţelor. Frate-meu nu vroia, nici în ruptul capului, să-şi joace aşa numitul rol, repeta într-una că el nu e clovn, de altfel, se cacă pe toţi, să i se permită acest lux, la urma urmei, mama lui a murit. „Şi a mea."

Calm şi neacordîndu-i multă atenţie, tata a apelat la tradiţii, apoi, mai puţin calm, dar fără vehemenţă, l-a instruit pe fratele meu, vorbindu-i despre politeţe, egoism şi celelalte. Vorbea cum trebuia să vorbească un cap de familie, aparent fără să vrea să ne convingă în mod deosebit; cutare şi cutare este aşa şi pe dincolo. Am considerat că toate acestea sînt în principiu jignitoare, atrăgîndu-i atenţia asupra punctelor slabe din „argumentaţie" şi amintindu-i, de exemplu, că toate tradiţiile ar fi respectate, dacă la mormînt ar primi doar el, singur, condoleanţele, iar dacă noi totuşi vom fi acolo, prezenţa noastră va fi un semn al respectului şi al iubirii faţă de el (cu acest prilej i-am dat de înţeles tatii, pentru prima dată în viaţa mea, fie şi într-o manieră prea ceremonioasă, că-l iubesc – oricum am lua-o); deci, punînd în balanţă interesele noastre şi dorinţa lui, ar fi fost de aşteptat de la el să perceapă acest conflict, ca un conflict al supunerii. Nu, a spus tata, el nu vede aici nimic care să poată fi definit drept conflict şi a privit de jur-împrejur, nevinovat şi nerăbdător, ca un puşti de şase ani. Pe frate-meu îl asculta cu acea prejudecată (îndreptăţită), că iarăşi nu vorbeşte la obiect, căutînd doar ocazia pentru controverse, că e *obraznic*, fiind şi mîndru de asta, la modul adolescentin; iar pe mine mă trata ca pe un *presieuz*, adică unul peste măsură de infatuat, pentru care doar cuvintele sînt importante, care trage de timp, deşi punctul lui de vedere corespunde cu al său. „Nu corespunde."

UNDE ESTE TIRANIE, ACOLO ESTE TIRANIE. DECI, TATĂL NOSTRU E TATĂL NOSTRU: A EST A.

Atunci, în clipa aceea importantă şi gravă pentru noi, tata şi-a descheiat pantalonii cu un gest neaşteptat şi vehement, de parcă era într-o secvenţă dintr-un superb film ceh de prin anii 60, a rămas doar în izmene, spunîndu-ne că el acum trebuie să se aşeze pe tronul casei, treaba, care-i mare, nu suportă amînare, dar acest lucru nu împiedică, firește, ca pălăvrăgeala noastră peste măsură de sterilă, deşi, recunoaşte, *principială*, să se prelingă şi ea în continuare, ca şi o treabă mică, insignifiantă... Văzînd că tata nu glumeşte şi că, împiedicîndu-se în pantaloni, se îndreaptă caraghios spre chiuveta veceului, am sărit din cadă, m-am înfăşurat în prosopul imens de baie, cald, moale, pufos, încă de pe vremea bunicelor noastre, apoi, am ieşit trufaş şi indignat după frate-meu. De afară am auzit rîsul tatii, care abia se putea deosebi de plîns, rîdea de noi, urmaşii lui năzuroşi.

Mi-am dat cu spray din abundenţă. Abia acum am realizat cît de periculoasă este această zi. Dacă în ziua înmormîntării ar fi vorba numai de înmormîntare, atunci ar mai exista o şansă şi nu s-ar mai întîmpla, precum se întîmplă, adică: cineva cu braţele ridicate, printr-un nor de miresme, să se uite uimit îndărăt pe sub propria subsuoară, jeluindu-şi propria neputinţa, groaznica singurătate, cruzimea oamenilor, cruzimea lui Dumnezeu, inexistenţa lui Dumnezeu. *Toate aceste expresii sînt prea blînde*. Tata a pus în discuţie culoarea nu pe deplin neagră a cravatei mele; fapt de care am luat cunoştinţă fără comentarii, înţelegînd perfect totul, cine altcineva în afară de el ar mai putea să-mi ceară socoteală pentru ceva. El îmi ordonă, iar eu mă supun. De la tutungeria (!) din apropiere am cumpărat una îngrozitor de neagră, pe care, mai tîrziu, încă acolo, la cimitirul Farkasrét, am încercat, chiar de mai multe ori, să o arunc în containerul de gunoi, dar de fiecare dată am simţit că tocmai în momentul respectiv, nu se poate. De atunci, am fost cu ea la mai multe înmormîntări, ultima oară, la cea a lui ILLYÉS[1].

FANCSIKÓ S-A REPEZIT LA TATA CU O FORŢĂ CARE ÎI CONTRAZICEA EXPRESIA CONTEMPLATIVĂ. – PIF! PUF! PLEAZNA PAPUCULUI DE PIELE PE FRUNTE. TATA A PRIVIT ÎN SUS DINTRE UMERII-I PRĂBUŞIŢI. – DE CE? – A ÎNTREBAT ÎNCET. VICLEAN, STAU GHEMUIT PE MORMANUL ADEVĂRURILOR MELE.

Înainte de a porni, tata şi frate-meu s-au înfruntat ca nişte copii, care de acum nu mai puteau fi potoliţi. Cu toate că ar fi fost foarte bine să nu se fi întîmplat aşa ceva. Şi tocmai eu sînt acela care-mi amintesc de toate acestea. „Ce vorbeşti! Dumneata! Dumneata ai omorît-o pe mama! Dumneata!" Tata şi-a mijit ochii de parcă ar fi privit la fiul său ca la un obiect îndepărtat, urlîndu-i în faţă, cu îndoială şi ură: „Măi băieţaş, ce ştii tu despre viaţa mea?" „Ia mai lasă-mă. Încetează! Întotdeauna te-ai autocompătimit numai. Şi acum, îţi joci doar rolul!" Tata şi-a scos ochelarii – faţa îi devenise străină –, şi-a şters lentilele cu marginea sacoului, de parcă le-ar fi şters cu un pulovăr.

SORA NOASTRĂ E MOARTĂ. PICIOARELE ÎI SÎNT RECI, ŞI PÎNTECUL ÎI ESTE RECE, ÎI SÎNT RECI AMÎNDOI OBRAJII, ÎI ESTE RECE INIMA, RECE ESTE RANA DE PE PIEPTUL EI, PE CARE NOI I-AM FĂCUT-O. DE ACUM NIMENI NU NI SE POATE ÎMPOTRIVI. TU EŞTI REGELE SĂRUTULUI, RÎNJEŞTE SORA NOASTRĂ DE SUB PĂMÎNT. AR FI PUTUT SĂ FIE UN STĂPÎN MAI MARE DECÎT NOI, MAI MARE ŞI MAI CURAJOS. MĂRIMEA LUI ESTE COMPARABILĂ CU NENOROCIREA LUI. SORA NOASTRĂ ERA GOALĂ, TOT CE ATINGEA SE GOLEA. NICIODATĂ NU ŞI-A NEGAT DEVASTAREA, SAU RAREORI A FĂCUT-O, DIN CAUZA ASTA O ŞI IUBEAM. IAR DE URÎT, O URAM PENTRU CĂ O INVIDIAM. ACUM, AM PRIVI-O CU DRAGĂ INIMĂ ÎN FAŢĂ, ORGOLIUL NOSTRU ESTE VREDNIC DE EA. FAŢA ÎI ERA GALBEN-BRUNĂ, CREOLĂ ŞI PALIDĂ, ÎN ACELAŞI TIMP. (MAICA SPUNEA: ACEASTĂ, ACEASTĂ CULOARE LE PLACE FEMEILOR.) SORA NOASTRĂ S-A MISTUIT, POVESTEAM ÎN SOCIETATE. – ACUM ESTE FRIG. SE ZBÎRCEŞTE TIMPUL ZGÎRCIT. PRINTRE MORMINTE SE ÎNCINGE VÎNTUL. EI MAI BOLBOROSESC RUGĂCIUNEA CÎND NOI NE RIDICĂM DIN ÎNGENUNCHIERE.

SÎNTEM PRIMII NĂSCUŢI, PE CARE TOATĂ LUMEA ÎI DETESTĂ PUŢIN, TUTUROR FIINDU-LE TEAMĂ PUŢIN DE NOI.

În mașină eram noi doi; frate-meu își așeza din cînd în cînd mîna pe genunchii mei, iar din magnetofonul mașinii se auzea foarte puternic Pink Floyd. „Centura mașinii este în ordine, e neagră", am început să conversez împăciuitor. Considerînd acest lucru ca o încurajare, a început să spună că, mai nou, tata, cînd este agitat, iar față de el este întotdeauna agitat, se bîlbîie, adică repetă cuvintele, ceea ce-l înfurie peste măsură, deoarece parcă și cu asta ar vrea doar să ne șantajeze, priviți fiii mei, așa este viața mea, iată, asta a devenit, asta, pentru că mi-am sacrificat-o, am sacrificat-o pentru voi, pentru tine, pentru sora ta mai mică, pentru fratele tău mai mare, pentru mama ta, cariera mea, sevele vieții mele, libertatea mea, toate le-am sacrificat pentru voi, în timp ce totul! totul! am depus la picioarele mamei voastre! Acolo mi-am deșertat toată avuția, precum un Darius!... un Darius! Ei aș! Un magazioner pîrlit, care încovoiat sub greutatea unui avertisment disciplinar, răscolește cu teamă, de parcă ar fi proprietatea sa, de parcă el ar fi proprietarul! – de parcă n-ar fi primit totul de la persoana căreia acum îi drămuiește totul cu precauție... „Eu n-aș merge atît de departe", am spus, drămuind și eu totul cu precauție.

VĂ ROG, DOAMNĂ, NU-L PĂRĂSIȚI. FĂRĂ DUMNEAVOASTRĂ, EL NU MAI EXISTĂ, I SE SURPĂ COȘUL PIEPTULUI; ÎNTRE COASTE CURGE PĂMÎNT, UN PĂMÎNT RĂU, ACIDULAT, SUR, IAR CĂMAȘA VA FI STRĂPUNSĂ DE BĂLĂRII, PICIOARELE SE VOR DESCOMPUNE, DIN FLUIERELE PICIOARELOR SE VA SCURGE MĂDUVA, ETERNII OCHELARI VOR EXPLODA, IAR ÎN CELE DIN URMĂ, ÎN FINAL, VA PLEZNI IMENSA FRUNTE: SE VA AUZI DOAR POCNETUL OASELOR, UNICA MEA DRAGOSTEA.

FEMEIE, TE DEZLEG DE NEVINOVĂȚIA TA.

În odaia cu catafalcul, două rînduri de bănci erau reținute pentru familia îndoliată. Noi patru stăteam în față, ne zgîiam la coroane și jerbe, iar din cînd în cînd ne șopteam cîte ceva unul celuilalt. Mă uitam pe furiș la tata, era copleșitor de frumos, un chip de piatră, dur, alb, îndurerat. Mă enerva că se comporta impecabil. *„Numai să nu mă prăbușesc"*, șoptea sora mea. Am reținut expresia. Mi se părea totul ca la teatru, piesă unde, pe deasupra, am putea avea rolul principal, sau aproape principal, în schimb, în răsfățul nostru nu păream a fi recunoscători pentru asta, rînjeam, făceam observații nepotrivite, cu impertinența unor elevi premianți. Soru-mea mi-a cerut batista, și-a suflat zgomotos nasul, ca un bărbat; mai tîrziu, m-am gîndit cu scîrbă la gestul ei. M. și soția lui au făcut spre noi un semn din cap, se pare că mama o detesta pe această femeie. Apoi, a venit să ne salute o prietenă mai veche a lui frate-meu, ne-a îmbrățișat și ne-a sărutat pe rînd pe toți, oprindu-se brusc doar cînd ajunsese la mine. Am dat mîna. Îmi era rușine de rigiditatea mea și de tot ce ține de aceasta: aroganța-mi orgolioasă, pe care nici nu o sesizasem. (Odinioară îl chinuise foarte tare pe frate-meu. „Ne vom răzbuna", îl consolase tandru mama pe frate-meu care hohotea și, scuturîndu-și cu sălbăticie capul, a scos un sunet asemănător celui care se aude cînd se destupă o sticlă de șampanie. N-am să uit asta. „Răzbunare".) Această ne-îmbrățișare a fost o scenă destul de scandaloasă.

FANCSIKÓ ȘI PINTA AU AȘEZAT-O PE MAMA PE CATAFALC. EU STĂTEAM PE UN SCAUN ÎN DREPTUL FERESTREI, PRIVEAM GEAMUL ȘI COPACII CARE SE ÎNĂLȚAU ÎNDĂRĂTUL ACESTUIA... TATA STĂTEA TĂCUT ÎN CAMERA ADULȚILOR, PE UN SCAUN MARON, CU SPETEAZĂ. M-AM APROPIAT DE EL ȘI I-AM PUS MÎNA PE UMERI. – NU TE NECĂJI, BĂTRÎNE, O SĂ HOINĂRIM ȘI O SĂ AGĂȚĂM TOT FELUL DE GAGICE. – CREZI? – TATA S-A UITAT LA MINE. – CREZI CĂ O SĂ ȚINĂ?

În timpul litaniilor evlavioase ale capelanului, buzele tatii tremurau neîncetat. Îngrozitor. În timpul ceremoniei, m-am apropiat o singură dată de groapă: cînd s-au rostit cuvintele „viața *grea* a surorii noastre răposate". Deși, de obicei, așa este viața tuturor surorilor noastre și a fraților noștri. Peste puțin timp au dus coroanele și jerbele; eșarfele acestora fluturau trufașe. Am citit de foarte multe ori cuvîntul ŠKODA, înscris pe automobilul mortuar. – Mergeam atît de singur în urma sicriului, de parcă Dumnezeu înmormînta întregul univers mort. De parcă ar fi fost doar ei doi în vidul căscat: el și mortul-univers, mergeam în urma sicriului cafeniu, cu giulgiu din dantelă albă și, aplecîndu-mă spre cutia de sticlă a dricului motorizat, pe placa de sticlă am văzut cum se înfășoară în giulgiul alb imaginea din oglindă a chipului meu, capul meu descoperit.

Odinioară, ne distram din cînd în cînd pe seama a cîte unui epitaf caraghios. În aceste clipe ne simțeam superiori. Începuse să plouă. Tălpile îmi alunecau pe pămîntul argilos. Bieții mei pantofi! Pe mormînt, pe mormîntul bunicilor noștri făcuseră o mică groapă pentru urnă. O groapă cît scurmă un cîine – și asta, pentru oase. Mă uitam la castanii cu coroana imensă și la cerul îndepărtat, plumburiu, care se prăvălea asupra noastră, precum stă scris într-un dureros de mare roman... Copacii se urneau din loc și, cu capul aplecat, m-am gîndit că *e totuna, ceva tot trebuie să se întîmple*.

În clipele cînd se arunca pămîntul cu lopata, clipe ce mi s-au părut mult mai de la sine de înțeles, mai obiective, mai simple și mai la locul lor decît îmi putusem imagina, mi-am amintit de perioada cînd, ministranți fiind, ne plăcea atît de mult „de-a cimitirul". Din cauza banilor. Mai tîrziu, cel versat știa imediat, dintr-o singură privire, ceea ce vroia să știe (luînd în calcul îmbrăcămintea văduvelor, soiul groparilor, specificul veșmintelor celor prezenți, raportul dintre numărul femeilor și cel al bărbaților, relațiile dintre aceștia, etc.)... Pe noi, oare de cît ne vor tapa? Firește, de la mine se pot aștepta la o bancnotă de zece, grație unei dibăcii sentimentale, chiar la una de douăzeci, de la tata, cu siguranță că fiecare va primi douăzeci, în privința bacșișului este inconfundabil, iar frate-meu este în stare să ofere chiar și o bancnotă de 100. Genul acesta de bărbați bine, de gentry, aflați pe granița plînsului, reprezintă apogeul tuturor posibilităților. Palidă, sora noastră, ne-ar fi gonit.

CADAVRUL SE DESCOMPUNE ÎN LINIȘTE.

Grămăjoara de pămînt au azvîrlit-o pe un cearceaf de nylon de o formă incertă, cu marginile zdrențuite. Folia fîșîia zgomotos în vînt. M-am revoltat, la fel ca și la restaurant, cînd nu găseam tocăniță de inimă. Am primit condoleanțele; urgent s-a adeverit că tata avusese dreptate, eram recunoscător din adîncul inimii pentru fiecare strîngere de mînă, chiar și pentru cele mai banale cuvinte. Erau și cîțiva vorbitori de limbă germană; cuvintele rostite într-o limbă străină mi se păreau dure în situația respectivă – mai ales rostite fiind de acei oameni foarte subțiri –, de parcă acestea, cu întreaga lor ciudățenie, cu neobișnuitul lor, cu incredibila lor obscenitate ar fi exprimat, că de fapt, nu-i nici o tragedie. Deși tragedia era mare, ne murise mama.

Văzînd atîta lume adunată la un loc, involuntar m-am gîndit că acasă voi povesti, ca de altfel, întotdeauna, despre „evenimente": „păi, măicuță, totul a fost bine, au fost mulți... nu, n-a fost foarte interesant". Abia băgasem de seamă că ceva nu-i în regulă. – Sora noastră călcase peste eșarfa albă a unei coroane. S-a și împiedicat puțin în ea: iarăși și iarăși, pe chipul ei s-a ivit o expresie neplăcută și ofensată. Mă uitam cum se afundă eșarfa de mătase în noroi.

FÓLIA IN EXCELSIS DEO!
SĂ FIE SĂRBĂTOARE. PRIN SĂRBĂTOARE NU ÎNȚELEGEM ELEGANȚĂ, NICI O ANUME BUNĂSTARE, CI DEMNITATE, O ANUME ȚINUTĂ, ELEVAȚIE MORALĂ, LUMINĂ, DAR NU STRĂLUCIRE; AUR, DAR NU BOGĂȚIE.

În privința eleganței solide a platourilor cu aperitive și a aranjării șervețelelor – aproape că totul arăta ca și cînd mama ar mai fi trăit încă. Aproape că totul. Pentru că eu deja observasem delicatesele, care pînă atunci lipseau, ba mai mult, văzusem culorile noilor șervețele, somptuozitatea inutilă a platourilor. Începuseră să răsară bălăriile; această măruntă schimbare fiind doar prima din infinitul șir al transformărilor. Nu știam ce anume mă durea mai tare: revoltătoarea asemănare sau deosebirea revoltătoare.

Eram mulți, *familia noastră e numeroasă;* noi – apoi, cei apropiați, plictisitoarele și iubitele mătuși și alte cele, apoi rudele îndepărtate, femei străine și bărbați străini, în care, pe neașteptate descoperim propriile gesturi, de parcă ni *le-ar fi furat,* dar ne distrăm împreună de această strengărie, pe băieții lor îi numim verișori, iar pe fetele lor, verișoare. „Dragă verișoară", i-am spus zveltei fecioare brunete, mlădioase și subțiri, asemenea unui animal micuț. „Karin". La spate, decolteul uriaș îi ajungea pînă la fund, pe spinare, la înălțimea șoldurilor îi strălucea pilozitatea fină, un puf închis. Au trecut așa minute sau ani, nu mai știu exact.

Deunăzi, într-un mijloc de transport în comun, în acel murmur domol și uniform, în care-l auzim bine pe aproape fiecare vecin al nostru, dar în realitate, pe nimeni prea clar, la un moment dat, în spatele meu, am deslușit foarte limpede glasul unei tinere femei certărețe: „EȘTI TÎMPIT?! SĂ N-O OMORI TU!" La fel auzeam și vorbele rudelor mele, de o ascuțime neașteptată, ca și cînd, în timpul spălatului pașnic de vase, „cineva" își îndreaptă cuțitul spre pîntecul nostru. În spatele meu, am mai auzit continuarea: „nici dacă ți-ar plăti", apoi, că un oarecare sergent ar fi „om de omenie". Am fost nevoit să rîd, deși mă speriasem, mă ascunsesem, acolo, într-un colț. Am coborît în așa fel, încît să-i pot vedea: fantastic, nimic special, erau la fel ca noi!

SITUAȚIA NOASTRĂ PE OCEAN: ÎN MOARTEA EI, ERA ASTFEL ÎNTINSĂ PE CANAPEA, ÎNCÎT PARCĂ AR FI ZBURAT FĂRĂ ARIPI. NEBUNUL FAMILIEI A SMULS PLAPUMA DE PE EA, „ACUM, MĂCAR POȚI SĂ VEZI CÎT PREȚUIEȘTE OMUL!" AM VĂZUT; CEI DOI SÎNI ALBI UMFLÎNDU-SE ÎNNEBUNITOR, PILOZITATEA DE PE MUNTELE LUI VENUS, DE O VITALITATE PROFANĂ – TRUPUL FEMININ TRĂIA ÎNCĂ SĂLBATIC, DOAR BĂRBIA, ACEASTA SE SURPASE SPRE PIEPT. AU TRECUT AȘA MINUTE SAU ANI, NU MAI ȘTIU EXACT. „ĂSTA NU-I NORMAL!... ÎN FAȚA COPILULUI!..." – MĂ RECHEMA PĂMÎNTUL. SOARELE VOIA SĂ ÎNECE CAMERA ÎN AUR.

Vorbeam despre „moarta noastră dragă", poate pentru că, în blestemata şi, fie vorba între noi, apreciata noastră bună-educaţie, am fi considerat lipsit de bun simţ să nu vorbim despre ea, de parcă am fi neglijat-o doar pentru simplul fapt că... *nu este acolo,* pentru că este *passé*. Medicul ei curant comenta zîmbind cît de mult îşi dorea mama să nu moară, relata acest lucru cu aceeaşi mîndrie cu care părinţii emancipaţi povestesc despre vreo năzbîtie absurdă şi, de aceea, interesantă, a copiilor lor, în timp ce lăsa să se cam bănuiască faptul că o *rezolvare* ar fi existat, firește, dacă... „Dar n-a vrut." „Cum, deci a avut voinţă?"

Karin stătea împreună cu o femeie străină la pian. *„My life, the world, men"* – am auzit. Atracţia pe care o resimţeau una faţă de cealaltă era cam excesivă. M-a încercat un jind nespus. Pe această femeie, toată lumea o înconjura cu o politeţe îngrijorătoare. „Servus", mi-a spus. Am rămas surprins. „Văd că nu ştii cine sînt. Saca, adică tanti Saca – rîdea răguşit, rîs care o îmbătrînea instantaneu – cum o cunoşteai tu încă din anno... Nu te speria, nu-ţi fie teamă, mi-ai stat pînă şi în braţe". Erau mai mulţi care rîdeau. „Saca asta..." „Nu mi-e teamă", am accentuat, pentru că nu-mi era teamă. S-a făcut linişte.

Săraca răposată, deşi în ultima perioadă trebuise să fie hrănită, cît era de graţioasă, desigur, chiar şi în acceptarea propriei neputinţe; la fel ca şi bietul Ödön, sărăcuţu' meu, cît a suferit din cauza murdăriei, *doar ştii, cît era de soanieuz,* intestinul lui gros, operat, atîma, iar excrementele... se scurgeau acolo, lîngă patul său, îţi dau acum un picior, scumpo, că o să uiţi pînă şi faptul că ai lucrat în *sănătate,* după care, noaptea veghind împreună cu ea lîngă patul lui Ödön, m-a prins pe la spate, în braţe, „nu-i aşa că mă urăşti?", şi atunci, bărbatul meu: „puteţi fi sigură, domnişoară, că nu îi interzice religia", într-adevăr... Draga (sau sărmana?) noastră Lizike, cît de tînără a rămas, pentru că sufletul îi rămăsese tînăr – Doamne, cum mă mai enerva sau, mai degrabă, mă indigna faptul că îmbătrînise, nu atît la trup, pentru că îmbătrînise frumos, purtîndu-şi aproape cu demnitate ridurile, încărunţirea fiindu-i chiar interesantă, cu toate că în perioada din urmă, părul începuse să-i cadă, îşi asumase calm, pur şi simplu, povara anilor care se înmulţeau, cu excepţia unei perioade scurte şi isterice, cînd purtase o perucă roşcată, de culoarea bronzului, veşminte indiene, cordoane late, la fel ca şi „Vengrzsanovskaia, cea mai frumoasă liceană din oraş", totuşi, era poate de părere că bătrînetea înseamnă înţelepciune, iar obligaţia ei elementară era să împartă această înţelepciune cu ai săi, să le atragă atenţia asupra inconsecvenţelor vieţii, asupra inutilităţii periodice a orizontului spiritual, „ce viaţă-i asta, *copilul meu!?*" şi aşa mai departe (în timp ce, firește, devenise tot mai meticuloasă, mai cicălitoare, o deranjau toate cu cîte nu se putuse obişnui, devenise avară [!] şi posacă, fiind în stare să vadă în permanenţă şi peste tot, răul).

A ÎNŢELES SUBIT DIN CE PRICINĂ, ÎNTR-O VREME, MAICĂ-SA ÎNCEPUSE SĂ URASCĂ PĂIANJENII. DIN PRICINA CĂ SE *ENERVA* DACĂ EL, ALINTÎNDU-I – ÎN PRIMUL RÎND PE CEI CU PICIOARE LUNGI! – ÎI ELIBERA.

PĂI, DIN PRICINA PÎNZEI DE PĂIANJEN!

Soarele voia să înece camera în aur. Miros de smoală, susurul domol al platanilor roşcaţi, în odăi este toamnă, îngheţ şi fum, murmurul înăbuşit al casei de piatră, şobolanul scîrbos roade uşa, lada cu făină. „N-a fost o *moartă frumoasă*", a spus medicul, trăgînd din ţigaretu-i gol. Părul negru îi flutura albăstriu, nasul îi era scurt-ascuţit, dar nu cîrn, ca al unui adolescent, bărbia puternică şi încăpăţînată, se vedea că era vorba de un bărbat care trebuie să se bărbierească de două ori pe zi. Faptul că era scund mă lua, mereu şi mereu, prin surprindere. Îi erau scurte picioarele. „Ce vrei de la mine?", am strigat. A rîs. „Arată-mi numai ochelarii", s-a apropiat de mine, iar eu am vrut să-mi smucesc capul, şi totuşi, nu m-am mişcat. Mi-a scos cu grijă ochelarii, de parcă m-ar fi dezbrăcat, iar eu l-am ajutat cu plăcere. Mi-a luat capul între mîini: „Eşti frumos aşa".

Nu vreau să confer realitate acestor însemnări. Chiuveta e chiar la intrarea în baie, foarte aproape de uşă, iar capul meu, abia la o palmă de uşă. Auzind paşi, m-am abţinut. Prin gaura cheii se strecura zgomotul ritmic al unei respiraţii, al unui suflu, al unei gîfîieli uşoare. „Tu, acela?" Vocea Karinei. N-am răspuns. „Ştiut!" Parcă ar fi zgîriat şi cu unghiile. „Tu este acolo! Ştiut! Este acolo!" Iarăşi paşi. „Was tust Du hier?!" Saca. „Lass mich. Lass mich endlich. Das geht Dich nichts an!" Se încăieraseră? – Comedia îngrijorării mele, perfect prosteşti de stîngace, faţă de vocea simplei dorinţe a simţurilor. Umbră, noapte, linişte, frig.

Există ispită. În situaţia respectivă n-ar fi mai bine să tremuri de spaimă? Voilà votre mort, monsieur! Femeile se înlănţuie, părul li se atinge ţipînd, murmură, respiraţia le este comună. A căzut umplutura din pîinea umplută. Reţeta aproape reuşită a mamei. Karin avea un miros plăcut, de străinătate. În întuneric, îi vedeam doar braţul, braţul ei care lumina, puternic, frumos bronzat, cărnos; un braţ al verii. Cînd am lăsat să-mi cadă fără speranţă mîna – de parcă încă aş mai fi bolnav –, fata mi-o prinse, cum făcea mama. M-a încercat o recunoştinţă atît de puternică, încît aş fi făcut tot ce mi-ar fi cerut. Doamne, dar eu sînt atît de vlăguit pentru toate acestea!

„VINO CU MINE LA VECEUL BĂRBAŢILOR." CÎND DEGETUL I-A AJUNS LA DESCHIZĂTURĂ, A SUSPINAT: *„DOAMNE"*. TATA E LA LECŢIA DE BUNE MANIERE . – NOI, BĂRBAŢII, DACĂ NE AFLĂM ÎNTR-UN SEPAREU, NE SCULĂM CÎND NE SALUTĂ PRIETENII? – BĂRBAŢII, CÎND SE AFLĂ ÎNTR-UN SEPAREU, NU OBIŞNUIESC SĂ SE RIDICE ÎN PICIOARE – RĂSPUNDE –, CU TOATE CĂ SE POT RIDICA PE JUMĂTATE, CERÎNDU-ŞI SCUZE PENTRU FAPTUL CĂ NU SE RIDICĂ COMPLET.

Zîmbind cu superioritate, medicul îşi tot răsucea ţigaretul gol. „Ce este viaţa? Îţi spun eu. Cînd se naşte, omul are posibilitatea să aleagă unul dintre cele trei drumuri ale vieţii, pentru că nu există altă alegere: dacă merge la dreapta, îl mănîncă lupii; dacă merge la stînga, mănîncă el lupii; dacă merge înainte, se poate autodevora". Am tăcut. „În nenorocirile noastre, divertismentul este singurul lucru care poate să-ţi ofere consolare. Divertismentul te înveseleşte, ducîndu-te pe neobservate în moarte. Nu ştim să găsim un remediu pentru moarte, pentru nenorocire, pentru prostie. Ca să putem trăi totuşi fericiţi, am inventat că nu ne gîndim la ea."

Doamne, cît de tare detestam această conversaţie echivocă şi cîtă splendoare descopeream în ea. Roşisem, respiram întărîtat, proporţiile se schimbaseră. „Bea", mi-a ordonat, „apoi s-o întindem de aici". Povestea despre două asistente medicale, două Schwestere, care sînt mereu nostime, mereu rîd şi sînt vesele, nu ştiu ce înseamnă tristeţea, cînd îşi freacă pulpele una de alta, se aude o melodie, în timp ce ele vîslesc, cu mîinile prin nisip, ca nişte lişiţe. „Vino", îmi spunea, „vino". „Nu înţeleg, nu înţeleg, nu înţeleg", strigam. „Linişteşte-te, toţi murim, la toţi ne moare mama", şi şi-a pus mîna răcoroasă şi uşoară pe fruntea mea.

Am plecat după rachiu; vulpoiul îndoliat pornise la vînătoare. Faţa garderobierei lucea unsuroasă, îi luceau mai ales buzele. Numai în revistele de modă se poate vedea aşa ceva. Probabil că odinioară fusese frumoasă şi puternică, acum era bătrînă –, dar în sinea mea am adăugat: frumoasă şi puternică. Ameţeam parcă; erau în mine zece mii de suflete şi nu aveam greutate, nici conştiinţă, doar nervi. Nisip în vînt. Mă uitam la ea cum lucrează. Ştia întotdeauna cine a plătit şi cine nu. „Cum?" „Îi îndoi colţul, apoi îl netezesc". Mi-a arătat biletul de garderobă. Pieptul ei se ridica în sus şi-n jos, asemenea unor foale. „Vasăzică netezeşti..." „Netezesc." „Da?! Deci, asta ar fi situaţia?!" „Eu nu ştiu la ce te gîndeşti dumneata." „Mă gîndesc la ce se poate." „Puteţi fi liniştit", mi-a spus îmbufnată, aproape cu dispreţ. „Mîine vin iar." „Bine. Deşi ştiu că nu veţi veni." „De unde?" „Văd, dumitale îţi trebuie totul, pe loc."

MARIONETĂ.

Dorința de-a plînge se tîrăşte în mine asemenea unui animal greţos. Ceva păros, un ghemotoc umed, un dihor, de exemplu. Sau un pui de şacal. Sau un şobolan *gras*. Alternează în mine spaţii mari, goale, cu altele negre, îngreunate. Intestinele sînt coridoarele de legătură. Stomacul îmi ghiorăie întruna. Mă pot gîndi numai la bunătăţi, la pulpă de viţel cu trufe, de pildă. E o duhoare de canal în mine. Nu există. Nu există. Nimic nu există. O singură mamă există. Mama, îmbrăcată în halatu-i purpuriu cu bordură argintie, cordonul lat, chinezesc, în picioare pantofi de saten, papuci de casă, în părul ei negru, de abanos, o superbă podoabă din pene de culoarea curcubeului, strălucire, o permanentă adiere, clinchetul minusculelor mărgele de sticlă ale candelabrelor vieneze – vînt, boare, respiraţie. Nu ţi-e teamă, fiule? O, mamă, dacă acum aş îndrăzni să răspund cu toată lipsa de bun simţ a sincerităţii mele, iată că îndrăznesc, aş spune că nu, nu-ţi înţeleg întrebarea, cum poate să-ţi fie teamă de ceva care există, oare nu este mult mai înfricoşător ceva care nu este, inexistenţa, ceea ce este, este, ceea ce nu este, psst, psst, taci, taci măi băiatule prost şi rău.

SE OPREŞTE CU PICIOARELE CRĂCĂNATE. CEI DOI MEZINI ÎI ÎMBRĂŢIŞEAZĂ GENUNCHII. I SE FURIŞEAZĂ ÎNTRE PULPE, LE ZGÎRIE. AMUZÎNDU-SE, ÎI DĂ LA O PARTE.

DUMNEZEU MI-A SUFLAT AUR PE INIMĂ.

În halat alb, asistentele medicale arătau de parcă ar fi fost îmbrăcate cu fustă mini. S-au cam speriat de mirosul de rachiu. „Pe unde ați umblat, puşlamalelor?", întrebă în cele din urmă, cea grasă. Mă uitam vrăjit la minusculii chiloți argintii, care luminau în întunericul de la rădăcina coapselor. „Argintiul este culoarea mea", a spus cu mîndrie. Ascultînd această frîntură de mărturisire şi jucîndu-mă arogant cu țigara dintre degete, mă cuprinsese o dorință amicală de a o umili pe această femeie. M-am dus să dansez cu cealaltă. „Nu beau, pentru că devin vulgară." Mi-a zîmbit, iar eu i-am răspuns. M-a sărutat cu putere. Folosea Calodont est-german. Atunci am recunoscut-o! Ea ne-o arătase pe mama, la spital. Dar nu mi-am mai putut reaminti ura de atunci. Aveam nevoie de una recentă.

În timpul dansului, medicul trăgea din sticlă. „Sampus, o sampus", cînta, „vasăzică, bătrîne", mormăia cu drăgălăşenie, „şi moartea trebuie să o vrei." „Să vrea moartea!", chicotea în brațele lui fata. „Bine, micuțule", asistenta îmi mîngîie repede fața, de parcă şi-ar fi cerut iertare. Dintr-o dată totul devenise atît de *puțin,* de răcoros, de imaterial, de inventat, încît dacă ar fi fost după mine, aş fi urlat, aş fi scîncit! Puțin! Puțin! Mi-am îndesat fruntea de gîtu-i fierbinte, am îmbrățişat-o şi am strîns-o, am strîns-o. „Care-i necazul?", m-a întrebat. „Eu...eu", am început, „eu..." Simțeam că plîng. „Bietul meu micuț." Apoi, am simțit pe trupul ei, după minuscula încordare a muşchilor, că ar vrea să se îndepărteze. „Nu, te rog, nu", o imploram înspăimîntat. „Ce nu?", m-a întrebat prosteşte.

Stăteam în nişa ferestrei şi-mi tremurau picioarele. A privit afară, în întuneric, dar mă vedea şi acolo tot pe mine, imaginea mea reflectată. După felul în care s-a întors, mi-am dat seama că-i este frică. Din cauza asta o doream din nou atît de puternic, încît aproape că aveam spasme. „Nu-ți fie teamă", i-am spus revoltat. Dacă mă laşi acum singur, te omor!" Stareță, condamnă-ți noaptea!

EŞTI CA SĂ FII.
ZĂMISLEŞTE-MĂ, ZĂMISLEŞTE-MĂ LIBER!
FUTE... TE-AŞ ÎNGROPA ÎN SPAIMĂ. SĂ-ȚI LUMINEZE DESCHIZĂTURA GENITALĂ! CLITORIS PECCATA MUNDI!

„Cerul este gol", spusese medicul cu seninătate. „Casa e orfană, lipseşte veselia". Apoi, obosit, ne-a ţinut o disertaţie despre felul cum ar trebui să facem dragoste, întrerupîndu-şi spusele cu sughiţuri mărunte şi cu horcăieli; ne vorbea despre ceea ce ar fi, de fapt, o mare pasiune, ca despre o prăbuşire tot mai impersonală, cădere care devorează totul, acea impersonalitate fiind înfricoşătoare şi atractivă, înfricoşătoare pentru că s-a pierdut cineva, „eul", pe care îl iubim atîta; atractivă, pentru că devii oricine vrei. Dar ne e îngăduit să vrem totul? Aceasta e întrebarea? Ochii lui inteligenţi, acum străluceau cu tristeţe. „Înţelegi?"

Pe terasă n-am găsit pe nimeni, se prăvălea asupra noastră o noapte dură; pe cerul măturat şi şlefuit de vînt, străluceau stele străvezii şi, din secundă în secundă, o lumină străfulgerînd în depărtare amesteca o cenuşă nevăzută; adierea ducea, cu cîteva străzi mai încolo, miros de mirodenii şi de piatră, de parcă ar fi alunecat prelung o maşină pe şoseaua umedă; dispărînd, în urma ei, liniştea fusese spartă de strigăte incerte, venite din depărtare. Apoi, liniştea, care-i cerşi stele, s-a prăbuşit din nou asupra noastră, cu întreaga-i greutate.

Cel ce trăieşte nu se poate ascunde. Încetul cu încetul, omului i se întîmplă de toate. Se zbîrceşte timpul zgîrcit.

PIERROT (LE FOU) ESTE TRIST, SE VEDE CĂ-I PARE RĂU DE NĂZBÎTIILE PARISIENE, SAU ÎI ESTE TEAMĂ DE RĂZBUNARE? RUPE FLORI DIN HÎRTIE AURITĂ, ÎMPRĂŞTIINDU-LE ÎN VÎNTUL REÎNVIAT AL AMURGULUI... BRUSC, DE UNDEVA DIN DEPĂRTARE, UN MUGET PUTERNIC. PĂMÎNTUL SE CUTREMURĂ, MUGETUL SE INTENSIFICĂ, SE TRANSFORMĂ ÎN TUNET, AUZINDU-SE TOT MAI APROAPE – PE UŞA UNUIA DINTRE PAVILIOANELE LATERALE IESE UN LEU HERALDIC, AVÎND COAMA PUDRATĂ CU AUR. PIERROT ARUNCĂ RESTUL FLORILOR DE HÎRTIE ŞI ÎNCEARCĂ, VAL-VÎRTEJ, SĂ SE ASCUNDĂ, DAR VRÎND SĂ SARĂ PESTE BALUSTRADĂ, RĂMÎNE ATÎRNAT DE EA, ASEMENEA UNUI BRICEAG DESCHIS PE JUMĂTATE. CU O PÎRÎITURĂ INDECENTĂ, I SE RUP PANTALONII ÎN CEL PUŢIN O SUTĂ DE LOCURI. LEUL HERALDIC ÎL CONTEMPLĂ O VREME CU UN ZÎMBET IRONIC, DUPĂ CARE ÎŞI SCOATE PRELUNG MĂNUŞILE ŞI ÎL SILUIEŞTE ÎN CEL MAI RUŞINOS MOD PE PIERROT, CARE SE BALANSEAZĂ NEPUTINCIOS...

PUBLICUL ASISTĂ ULUIT LA ACEASTĂ ÎNDRĂZNEALĂ.

„Acum, du-te cu Dumnezeu", spusese medicul. În fața casei, grădinărea un bărbat în vîrstă. Mirat, cu capul înclinat într-o parte, cerceta o plantă cu rădăcini stufoase, pe care o ținea la distanță, apucînd-o cum sînt apucați de ceafă, puii de pisică. Cuvintele îmi reamintesc cuvinte și invers. *Mă simt dezrădăcinat, pentru că eu sînt rădăcina.* Și, din nou mi-am reamintit de o femeie, cum stă deasupra mea, în patru labe, sînii îi atîrnă, își scutură cu putere curul, sînii i se leagănă, între picioare îi atîrnă smocul firelor de păr, care aruncă o umbră enigmatică, fină pe peretele plin de salpetru.

Acolo, în fața casei, în parcul umbros, pe cînd priveam acest ciudat animal-plantă mort, aflat în mîna bătrînă, ca de servitor – gol, prăfuit, plin de migrene! și mai mult decît atît , renunțînd la toate rolurile, la rolurile mele care înseamnau naturalețea mea –, nu mi-a rămas altceva de făcut decît să conștientizez în mine însumi, singur, că am rămas orfan.

Și, în aceeași clipă – cu putere și de la sine înțeles, la fel cum se ivise, odinioară, rezolvarea unei probleme de matematică, pe neașteptate, dimineața, după trei zile de căutări, așa, dintr-o dată, în timp ce mîncam slănină, da, eu, *le phénix de la famille* – mi-a apărut în fața ochilor imaginea de zgîrie-nori, cu spatele încovoiat, a bătrînului meu prieten constructor: îmi oferise un loc, cu gesturi lungi, mai mult stîngace, în casa-i obscură și fragilă, dressing-gown-ul și frumosu-i fular de mătase mărturiseau că se gătise de dragul oaspetelui său; pe el însuși, abia atunci îl vedeam în carne și oase, dar clădirile lui le cunoșteam de cînd mă știam, deci, de atît de mult timp și atît de intim, încît *această* întîlnire era aproape un adaos (important), o bagatelă; ne-am petrecut timpul cu una-alta, de parcă ne-am fi cunoscut de o mie de ani, două cucoane bătrîne care tricotează, muieri acrite, care fac schimb de experiență pe marginea detaliilor meseriei lor; tricotatul, UNU PE FAȚĂ, UNU PE DOS: apoi, cu o furie imperceptibilă dar și

ÎNTR-O DIMINEAȚĂ DOGORÎTOARE DE FEBRUARIE, PE CÎND BEATRIZ VITERBO MUREA – ÎN AGONIA-I COPLEȘITOARE, N-A CĂZUT ÎN SENTIMENTALISM SAU ÎN SPAIMĂ, NICI O SECUNDĂ –, AM BĂGAT DE SEAMĂ CĂ PE SCHELELE DIN FIER PENTRU AFIȘAJ DIN PIAȚA CONSTITUCION SCHIMBASERĂ O RECLAMĂ PENTRU UN SOI DE TUTUN VIRGIN; MĂ DUREA GÎNDUL CĂ, IATĂ, DE BEATRIZ SE ÎNDEPĂRTEAZĂ DE ACUM

ruşinîndu-se, totodată, a spus: „Sînt văduv!"; după care, cu pauze insuportabil de lungi, dar perseverent, cu ochi strălucitori, vehement şi bîlbîindu-se uneori, îngrămădind în aşa fel cuvintele, încît exista pericolul să se surpe însăşi clădirea limbajului, mi-a spus că se simte, sau mai degrabă se *crede* vinovat de moartea soţiei lui, vinovat că s-a resemnat, a acceptat, acceptase o realitate, o realitate susţinută, este adevărat, de prestigiul pîntecos al mileniilor, realitatea că omul este muritor, deci, şi soţia sa era muritoare, el resemnîndu-se ca un coyot laş, dar unde se află acea înaltă instanţă ungurească, de rangul cutare sau cutare, neaservită măcar pe jumătate sau pe o treime, care să se respecte întrucîtva pe ea însăşi şi care, ar accepta acest lucru drept mărturie, ea nu există, omul este muritor, restul sînt vorbe, dar justiţia nu acceptă vorbe, deci el ar fi avut nişte obligaţii elementare, pe care şi le-a neglijat în chip vinovat, s-a lăsat înşelat, s-a lăsat păcălit de acest tertip mîrşav, precum un copil păgubos, de doi ani, l-au prostit, l-au trişat, l-au amăgit... Înghiţea în sec şi-şi căsca gura a neputinţă, ca şi cum se războia din start cu vorbele, de care îi era teamă, în care nu avea încredere, folosindu-le totuşi, gesticula cu toată fiinţa vibrînd în aer, din cînd în cînd faţa lui de bărbat frumos se contracta, în asemenea momente parcă o bătrînă maniacă privea de dincolo... Acestei mîrşăvii n-ar fi trebuit să-i îngăduie cale liberă, ci, faţa-i era brăzdată de lacrimi, ci... ci, pur şi simplu ar fi trebuit să se culce lîngă femeia lui, să o cuprindă în braţe, să o îmbrăţişeze, să o mîngîie, să o alinte, să o dezmierde, să o înlănţuie, să o mozolească, să o înghesuie, să o frămînte şi să o ţină aşa pînă cînd, fie că se descompunea în mîinile lui, fie că reînvia... noroiul ăsta!...noroiul ăsta!...(Dragul meu bătrîn prieten. Te iubesc.)

IMENSUL, NESFÎRŞITUL UNIVERS, ACEASTĂ MĂRUNTĂ SCHIMBARE FIIND DOAR PRIMA DIN INFINITUL ŞIR AL TRANSFORMĂRILOR.

UNIVERSUL SE POATE TRANSFORMA, DAR EU NU, GÎNDEAM CU VANITATE MELANCOLICĂ; ŞTIU, DRAGOSTEA MEA DEŞARTĂ I-A FOST UNEORI O POVARĂ, DAR ACUM, CÎND BEATRIZ A MURIT, MĂ POT CONSACRA, FĂRĂ SPERANŢĂ, DAR ŞI FĂRĂ UMILINŢĂ, OCROTIRII AMINTIRII EI.

Ei, nu!, am spus, această absență, eu... asta nu. Brusc, parcul s-a schimbat; iarba, ciocîrliile și macii s-au transformat într-un platou umplut cu frișcă neagră ca smoala... Îmi auzeam gîfîitul tot mai accelerat, ca pe un animal, care venea pe urmele mele, neînduplecat, însîngerat. Pe coridoarele spitalului patinam atît de caraghios, încît parcă eram un personaj din filmele de animație, victorios fără să vrea, un Thyll ULENSPIEGEL pe gheața canalelor flamande(?) înghețate.

Și iat-o de-odată pe mama, acolo, în fața mea. Întoarsă într-o parte, de o albeață transparentă. Era ghemuită pe jumătate, de parcă și-ar fi adus genunchii la piept. Îi crescuse fruntea. Din cauza asta, fața ei părea ca de fetiță. O fetiță curioasă, care-și apasă fruntea pe geamul unei vitrine. Își ținea mîna cu un gest înfrigurat, pe umăr. Părul încărunțit i se lipise de frunte.

Cine este, deci, cea care-i culcată acolo, un obiect, o formă, o culoare cenușie în gaura neagră? Mi-e atît de cunoscută... O cunoștință dragă...

„Măicuță, auzi, măicuță, Beatriz, Beatriz Elena, Beatriz Elena VITERBO, draga mea Beatriz, Beatriz a mea, pe veci pierdută, eu sînt aici, eu..."

Celulele trupului pleacă-n lume! Văd. Văd după ochii închiși, nemișcați, văd după orbitele adîncite și întunecoase, după riduri, după fruntea crescută, văd după nas, care există deja separat, corp străin, lipit ulterior acolo, văd după pîntecul umflat și, nu atît după părul încărunțit, cît mai degrabă după netezimea lui neașteptată, că viața s-a scurs din el, a devenit unsuros și năclăit, îi atîrnă pe acea suprafață cenușie, neregulată, pe care „maestrul de disecții, mereu plictisit și cu chipul trist", o numește obraz. Picioarele îi erau calde, încă!!!

NU ATÎT, CÎT MAI DEGRABĂ... MĂ CONSOLEAZĂ CA PE UN BĂRBAT PE CARE L-AR CONSOLA MAICĂ-SA. TU, FRATELE MEU ÎNDOLIAT! UNICUL FIU AL ACESTEI FEMEI DESTOINICE ȘI BUNE, CARE SE ODIHNEȘTE ÎN SICRIU, TU ȘTII CE ÎNSEAMNĂ PENTRU NOI O CONSOLARE MATERNĂ.

Sînt aramă răsunătoare şi chimval zîngănitor!
Putrezească toată lumea. Vă urăsc.

Această grădină este un păsat însîngerat. Ba nu, ba nu, ba nu, ba nu! Înfloreşte în mine, Dumnezeule!

Fiule. Băiatul meu. Băieţelul meu. Deci aşa, tu acolo, eu aici, acolo tu, aici eu. Nu mă gîndesc la nimic. Am primit moartea ta cu o tăcere buimacă. Tu ai murit, iar eu nu exist. Şi aşa mai departe. Deja nu mai exişti, dar eşti. Tu eşti cel care a murit. Tu, doar tu eşti acela care a murit. Mi-au secat lacrimile: dar dacă mă gîndesc că sînt mama ta, că *eu* sînt aceea, mă înduioşez de propria-mi persoană. Uneori mă şi mir cum de n-am scăpat încă din mînă vreun obiect, într-atît de inertă devin cînd îmi amintesc brusc de tine.

Această propoziţie nu ţi-ar fi pe plac (pentru că este lipsită de bun simţ, fiind extrem de preţioasă): îmi amintesc de tine, pentru ca să-mi pot aminti de mine. În mine nu este durere, doar oboseală, încetineală şi o spaimă crescîndă. *Breşe;* toate acestea s-ar putea numi deja durere. Ca de obicei, nu răspund la întrebările incomode. Nu pot să-mi articulez situaţia. Se întîmplă prea multe între două gesturi, iar în aceste pauze, nu te supăra, dar parcă mi s-ar scurge maţele. (Nu mai cer iertare în probleme de stilistică.)

De-a lungul unei zile nu sînt în stare să-mi dau seama de cele întîmplate în ziua respectivă. Ceea ce este foarte rău. *Nu am un loc unde aş vrea să fiu acum.* Deşi în lumea asta mare, în afară de...

IEŞIT-AM ÎN FAŢA UŞII,
SPRE SOARE-RĂSARE PRIVIT-AM,
VĂZUT-AM FRUMOASA, ALBA CAPELĂ.
PE DIN AFARĂ MODESTĂ,UMILĂ,
PE DINĂUNTRU AURITĂ.
DE CE PLÎNGI, MAMĂ?
O, FIULE, FIULE, IUBITUL MEU FIU, SFÎNTUL MEU FIU,
NU DE ACEEA TE-AM NĂSCUT CA SĂ FIU MAMA TA CHINUITĂ!

CELUI CARE ROSTEŞTE ÎN FIECARE SEARĂ-DIMINEAŢĂ ACEASTĂ RUGĂCIUNE, I SE ARATĂ FECIOARA MARIA, CÎND ÎI BATE CEASUL MORŢII.

Te jelesc. Port ciorapi negri, o pălărie neagră, mare şi un costum negru, şleampăt. Par bătrînă în doliul meu, aceasta este jertfa mea, să nu crezi că e puţin. Vrei sau nu vrei, port după tine doliu. Totuşi, nu sînt oricine, din moment ce mă încearcă o asemenea tristeţe. Sînt la necaz, astfel mă consolez, pîndindu-mi chipul cum se iveşte pe neaşteptate în oglindă, ca o pasăre mare! Vreau onoruri, vă rog să mă respectaţi, mi-a murit cineva! – Cred că întotdeauna te-ai gîndit cu plăcere la faptul că nu am fost o „mamă bună" pentru tine.

Ieri, am uitat să mănînc. Seara, am îndrăznit să ies, abia seara, de parcă am fi în război... M-am dus la Ágnes. Ne-am îmbrăţişat fără să scoatem un cuvînt. Am plîns. Îi simţeam căldura trupului lipit de coastele mele... Dragă Ágnes, te-aş fi putut ţine la nesfîrşit aşa, aş fi stat mereu în braţele tale.

Timpul este o femeie frumoasă, albă, obosită. Îşi trage picioarele sub fusta-i plisată, din mătase. Pe faţa ei neclintită, o grimasă amară. Ceva s-a întîmplat deja, deci, a trecut. Ceea ce simţeam, de fapt, nu este sigur. Într-o distribuţie mai bună, acest rol ar fi fost interpretat de Edith CLEVER. Dacă ar fi bărbat, ar hohoti duhnind a ţuică. Se ţine tare. – Sînt singură, fiule. Cine e singur, e bătrîn. Dar eu nici atunci nu sînt un om bătrîn!!!

Vezi, sînt deschisă, precum o rană, urlu, scîncesc. E atît de moale, încît în fiece clipă aş putea să mă îndrăgostesc. Iată o imagine nu tocmai plăcută. Dragul meu, sînt făcută dintr-un material de proastă calitate... Prăbuşirea! care se află pe graniţa dintre slăbiciune şi păcat, acolo unde păcatul şi inocenţa îşi schimbă între ele locurile. Nu există nici un fel de caracteristică distinctă. – Dimineaţa, pe jumătate adormită, m-am tăvălit peste plapuma şifonată, strîngînd-o între coapse. Plîngi!, adică aş vrea: *lacrimile să-ţi năpădească ochii...*

Stînd la Ágnes, aşa, în picioare, fără să mă fi aşezat pe vreun scaun, am mîncat o jumătate de pui fript. Îl fripsese bine, pielea crocantă, de un roşu maroniu, era plăcut lipicioasă, ajunsesem deja pe scări şi încă îmi mai lingeam degetele; nici nu îndrăzneam să-mi ating cu ele faţa, cu toate că lacrimile sărate mă usturau.

Nu sînt tristă. Dar nici veselă. N-am nici un chef. A rămas doar durerea; totuşi. Mereu aceeaşi durere, mereu aceeaşi spaimă... şi, astfel, niciodată nu este mai uşor, niciodată, mai greu. Totul devine din ce în ce mai greu.

NEGĂM CU VERBUL AUXILIAR.

Fiule, mie mi-e frică în țara asta. Poate că și în altă țară mi-ar fi frică, dar mie tocmai în asta mi-e frică. Nu foarte tare, doar puțin. Dar parcă frica nu are măsură. Ba are; am și citit despre asta. De altfel, puținătatea fricii se dovedește ulterior: că *fusese*, adică, puțină. Dar atunci, e ridicol să te bucuri de asta. Sau, cel puțin, e înfricoșător.

LUMEA ASTA ESTE UNA CARE SUSȚINE DESPRE SINE CĂ ESTE CINSTITĂ, ÎN TIMP CE ESTE CÎT SE POATE DE EVIDENT CĂ NU EXISTĂ, MAI EXACT, NICIODATĂ N-A EXISTAT CEVA SAU CINEVA, UN CUTARE SAU UN CUTARE, CARE MĂCAR SĂ FI SEMĂNAT CU CINSTEA, ESTE O LUME NU NUMAI ÎNFRICOȘĂTOARE, NU NUMAI ÎNSPĂIMÎNTĂTOARE, DAR ȘI RIDICOLĂ, IAR ÎN PRIVINȚA FAPTULUI CĂ TRĂIM AICI, ÎNTR-O LUME NU NUMAI ÎNFRICOȘĂTOARE, NU NUMAI ÎNSPĂIMÎNTĂTOARE, DAR ȘI RIDICOLĂ, FIECARE TREBUIE SĂ SE CONSOLEZE SEPARAT; CÎTE SUTE DE MII, CÎTE MILIOANE DE OAMENI S-AU CONSOLAT DEJA CU ACEST FAPT – IATĂ UN SUBIECT DE MEDITAȚIE –, CÎȚI, DOAMNE, O, CÎȚI S-AU CONSOLAT ÎN PRIMUL RÎND AICI, ÎN ACEASTĂ INCONTESTABIL DE ÎNFRICOȘĂTOARE, DE ÎNSPĂIMÎNTĂTOARE ȘI DE RIDICOLĂ ȚARĂ, ÎN ACEASTĂ PATRIE, CARE E CEA MAI RIDICOLĂ ȘI CEA MAI ÎNFRICOȘĂTOARE. ÎN CEEA CE PRIVEȘTE ACEASTĂ ȚARĂ, ACEASTĂ PATRIE, AICI, PENTRU A PUTEA EXISTA PUR ȘI SIMPLU, PENTRU A NE PUTEA TÎRÎ O ZI ÎN PLUS, NICIODATĂ NU ESTE PERMIS SĂ SE SPUNĂ ADEVĂRUL, NIMĂNUI ȘI DESPRE NIMIC, PENTRU CĂ ÎN ACEASTĂ ȚARĂ, DOAR MINCIUNA PROPULSEAZĂ ORICE, MINCIUNA, CU MULȚIMEA ÎNCERCĂRILOR DE TĂINUIRE, ȘI DE HIPERBOLIZARE, ȘI DE DISTORSIONARE, ȘI DE ÎNFRICOȘARE. ÎN ACEASTĂ ȚARĂ, MINCIUNA REPREZINTĂ TOTUL, ADEVĂRUL PUTÎND AVEA DREPT CONSECINȚĂ DOAR ACUZAREA, CONDAMNAREA, BATJOCURA. DIN CAUZA ASTA, CSÁTH[2] NU POATE SĂ TREACĂ SUB TĂCERE CĂ ÎNTREAGA POPULAȚIE A ȚĂRII S-A REFUGIAT ÎN MINCIUNĂ. CEL CARE SPUNE ADEVĂRUL ESTE PE LOC PASIBIL DE PEDEAPSĂ ȘI DEVINE DE-NDATĂ RIDICOL, MULȚIMILE SAU JUDECĂTORIILE HOTĂRÎND CINE ANUME TREBUIE PEDEPSIT SAU RIDICULIZAT, SAU PEDEPSIT ȘI RIDICULIZAT. DACĂ NU POATE FI PEDEPSIT CEL CARE SPUNE ADEVĂRUL, ATUNCI EL TREBUIE RIDICULIZAT, IAR DACĂ NU POATE FI RIDICULIZAT, ATUNCI TREBUIE ACȚIONAT ÎN AȘA FEL ÎNCÎT SĂ FIE PASIBIL DE PEDEAPSĂ, ÎN ACEASTĂ ȚARĂ, CEL CARE SPUNE ADEVĂRUL, PUTÎND FI RIDICULIZAT SAU PEDEPSIT. DAR CUM EXTREM DE PUȚINI SÎNT CEI CARE VOR SĂ FIE PASIBILI DE RIDICULIZARE ȘI DE PEDEAPSĂ- - -

Tatăl tău tocmai lucra pe manuscrisul său, niciodată terminat, cînd au venit soldaţii, căutau nemţi. Erau tineri, aproape nişte copii, au intrat gălăgioşi, cu zarvă mare, urlau, umblau de colo-colo, fără să-ţi dai seama dacă erau, într-adevăr, foarte furioşi, sau dacă prin această zaveră nu-şi ofereau cumva, doar un amuzament. Tatăl tău ştia ruseşte, cu toate că nega acest lucru; abia ridicîndu-şi privirea din manuscris, spusese: bun venit, domnilor ofiţeri, vă puteţi simţi chiar ca acasă la voi, cu toate că eu, personal, nu ţin neaparat la asta, dar acum să-mi fie cu iertare, nu am timp, doar vedeţi şi dumneavoastră, lucrez. Lucra la un fel de roman. *Scria,* deci, un roman. Proză. Într-adevăr. Tînărul care conducea grupul a roşit, apoi a început să urle frenetic, cum că în timp ce ei înoată pînă la genunchi în sînge, se măcelăresc între ei, dar nu din amuzament, Dumnezeu le este martor, tatăl tău scîrţa-scîrţa pe hîrtie, trufaş, mai mult, arogant, după care a apucat vraful de foi scrise, înfundîndu-şi mîinile printre hîrtii, şi le-a aruncat pe foc. Au ars toate.

Tatăl tău a ţipat, pălmuindu-l pe soldatul căruia abia îi mijiseră tuleiele.

Se făcuse linişte, o linişte fragilă şi goală. Băiatul se pregăti să plece, de parcă s-ar fi terminat totul, dar ajuns în dreptul uşii, s-a răsucit fulgerător, smucindu-şi abia vizibil capul: haideţi, la treabă. Cînd a ajuns lîngă tatăl tău, i-a spus încet, prietenos, într-adevăr ca unul care voia să fie amabil: – Acum, te executăm.

În clipa aceea, a intrat gălăgios un ofiţer ungur, *trecuse de partea lor sau aşa ceva,* era teribil de trufaş, s-a informat imediat, şi toate celelalte. Desigur, tatălui tău i se făcuse deja frică, în marea-i spaimă devenise vorbăreţ, prinsese curaj, repezindu-se la ofiţer. – Ce vă tot fuduliţi pe aici, ce vă tot fuduliţi cu moartea, o scoateţi mereu la mezat... De ce sînteţi convinşi că vi se cuvine orice? – De ce n-am fi convinşi? – Să spunem că datorită lui Dumnezeu. – Nu există Dumnezeu. – Atunci, datorită Satanei. – Ofiţerul a rîs. – Dacă nu există Dumnezeu, atunci nici Satana nu există. – Bine. E bine. Totul e bine. Poate, nu există Dumnezeu, nu există Satana, nu există nimic, nimic nu există, doar voi, voi sînteţi singurii care existaţi, doar voi existaţi, bine... dar atunci, vă rog să luaţi cunoştinţă de faptul că sînteţi, pur şi simplu, nişte porci, nişte bădărani, fiţi blestemaţi, în vecii vecilor!

Soldaţii se plictisiseră, mai degrabă de tot şi de toate decît de tatăl tău, obosiseră, astfel că au plecat înjurînd. Tatăl tău hohotea. Deşi, îi plăceau la nebunie asemenea scene. Iar eu dîrdîiam în dulapul cu haine, ca nu cumva să mă f...tă. Şi acum îmi vine să vărs din cauza mirosului de naftalină.

SĂ-I DEA DUMNEZEU SĂNĂTATEA TATĂLUI MEU, SE GÎNDEA LA ANIVERSAREA ZILEI DE NAŞTERE A TATĂLUI SĂU. ORICUM, MERITELE LUI SÎNT NEPIERITOARE – SPUNE, MICUŢULE CIUFULIT, UNDE ESTE MAMA TA?

Nu am talent, este concluzia pe care am tras-o din moartea ta, iartă-mă.

Fiule, am visat că te-am sărutat pe patul morții. Ți s-a surpat gura, la fel ca a bătrînelor sau a vechilor morminte, respirai șuierînd. Cînd te-am sărutat cu un sărut delicat, șuieratul s-a intensificat, ai început deodată să gîfîi, iar din gură ți-a ieșit o omidă de grosimea brațului. *Uite așa de mare.* Omida avea un cap imens, de un verde deschis, un verde la fel ca spălăcitul volum - STERNE, ediția din '55, în traducerea lui HATÁR Győző[3], omida rîdea, asemenea actorului ăluia de cabaret, nu-mi amintesc acum, firește, numele lui.

O omidă verde, care rîde, *ce va ieși din asta, fiule,* mi-a fost foarte rușine.

Există un compozitor, abia dacă-l cunosc, dar mă gîndesc la el ca la un prieten. Are o privire speriată și încurajatoare, asemenea unui copil pierdut printre paltoanele din antreu... Urcam odată pe scările largi ale Academiei, iar el ajunsese deja sus, în capul scărilor; m-am apropiat de el pe la spate, cum m-aș fi apropiat de un perete, am făcut un pas lîngă el și i-am pus mîna pe umăr, bărbățește. – Ei, am spus eu. – Aha, a spus el. – Ești bine?, l-am întrebat. – Bine, a spus, dar tu? – Eu nu.

La concert, în fața mea stătea o fată. Cînd și-a scos pulovărul, era cald, i s-a ridicat bluza și i s-a văzut mijlocul. Pielea strălucitor de brună îi radia. Nu m-am putut abține și mi-am trecut mîna pe sub speteaza scaunului, ca s-o ating cu vîrfurile degetelor. S-a răsucit spre mine. – Scumpo, n-am putut să mă abțin, i-am spus. – Curvă bătrînă, mi-a șuierat peste umăr.

„GATA CU RITMUL ACESTA LENT DE VIAȚĂ, NOTEAZĂ-ȚI ÎN FIECARE DIMINEAȚĂ CE AI VISAT. NIMIC ÎN PLUS, NIMIC ÎN MINUS. CE PĂRERE AI? DIN TOATE ASTEA VOM SCRIE O CARTE, EU ÎI VOI DA TURNURA ARTISTICĂ ȘI BANII VOR CURGE!" ȘI-A ÎMBRĂȚIȘAT MAMA ȘI, PE MELODIA UNUI VALS IMAGINAR, TOCMAI AR FI ÎNVÎRTIT-O, DAR MAICĂ-SA I SE ÎMPOTRIVEA.

Mi-a fost întotdeauna silă să scriu. Pentru că întotdeauna știam ce se întîmplă cu mine. Iar dacă nu se întîmpla nimic, acceptam și asta. Dar acum... Parcă m-aș lega dinadins la mîini... Totul se închide înaintea mea, precum acele flori de seară, adormițele, sau cam așa ceva, și nu sînt un om liber, nu scriu ce vreau, scriu ce pot, ce-mi îngăduie propoziția. – De exemplu, uneori mă ajută pînă și faptul că folosesc timpul trecut sau pluralul. Nimănui nu i-ar veni să creadă!

Indiferent cum o întorc, este lamentabil că scrisul meu crește din moartea ta. În visele mele apare mereu un drăcușor obraznic! Un drăcușor mic, senzual, semănînd cu un îngeraș de Murillo. Făptura lui este tare colorată, copita e de un galben strălucitor, gura senzuală îi lucește într-un mov-purpuriu, îi văd saliva, o cuvertură subțire de mătase. Îmi stă pe burtă. – Uneori regret că ești pudic. De altfel, este vorba mai degrabă, despre decență și frumusețe, pe care le confunzi cu pudoarea. Mi-ar fi plăcut să vorbesc cu tine, fiule. Chiar și foarte deschis. Mă interesa totul și știi, probabil că știi, nu sînt nici lașă (nici curajoasă), nu mi-e teamă de mine. (Aș putea să spun că nici *mie, de tine,* dacă acest lucru mi l-ai fi spus *tu.*)

Drăcușorul stătea pe pîntecul meu, repezindu-se uneori, firește, spre rădăcina coapselor. După care, de obicei, se îmbufna, șuierîndu-mi scîrbit în față: – Pocitanie, pocitanie! Știu bine, și acum, chiar și în acest ceas prevestitor de nenorociri, că îți bați capul cu formulările! – Dimineața, în clipa ostenitei treziri, îmi surprind mîinile între coapse. Nu roși, fiule, ai fost și tu acolo... (Bietu' tata, o dată m-a prins pipăindu-mă. Mai degrabă ia o carte și citește, a spus calm. M-am înfuriat: – Dar ce tot vrei, tată, cu cărțile *alea* nenorocite! – Dar nu m-a bătut, a ieșit în tăcere.) Deci: mult verde, florile roz, muribunde ale tufelor de tamarisc, un drăcușor negru, creț, cu gura mare, roșie. Toată lumea crede despre tine că ești o persoană foarte puritană. Asta-i impresia lor. Știm bine amîndoi cît este de falsă.

SCRIU LA PERSOANA A TREIA, SINGULAR, DIN CAUZA ASTA MĂ SIMT ÎN SIGURANȚĂ, SPERÎND CĂ NU VOI MURI PREA CURÎND.

În copilărie, totul mi se întîmpla în parc. În cele patru colțuri ale luminișului circular, pe lîngă care trecea drumul, se înălțau patru *thuia* – vezi, fiule, modelarea cercului în pătrat! Aceste thuia erau niște arbuști minunați, nu orice fel de arbuști, ci niște ființe specifice, superioare, pe care le cunoșteam bine, ele acceptîndu-mi cu grație exaltarea, niște bătrîni înțelepți, pe care nu se vedea, însă, devastarea timpului, această îngrozitoare tranzacție. În ele, în frenezia verdelui lor, vedeam viața. Susțin, că le cunoșteam fiecare creangă, în parte.

Thuia din dreapta, sus! Sub crengile groase, care atîrnau, mă puteam așeza pe un covor de mușchi atît de moale, de mătăsos și de un verde atît de orbitor, încît, acolo, puteam să-mi imaginez orice. Bun, bun, răcoros și fierbinte. Vocea cu care mă chema Mamili o auzeam doar cînd vroiam, stîrnindu-mi o bucurie aparte, pentru că era o bucurie malițioasă să pot vedea obrazul roșu de furie al franțuzoaicei care tropăia și dădea din mîini, în dreptul ușii albe, cu două canaturi, a imensei terase semicirculare... Apoi, plictisindu-se să mă aștepte, o vedeam! cum se îndreaptă agale spre grajdul de „gală"... Dragul meu tată îi dăduse repede papucii. – E o persoană ușuratică, i-a spus odată mamei, în timpul cinei. Noi continuam să mîncăm în tăcere, dar tata, iarăși pe neașteptate: – Deși, ce bun accent avea... Bunica ta n-a scos o vorbă.

PRIN IARMAROACE, GHICITOARELE LE GHICEAU VIITORUL DE ADEVĂRATELEA, DOAR FLĂCĂILOR: VIITORUL FEMEILOR, ORICUM NU E ALTCEVA DECÎT O GLUMĂ. NICI O ȘANSĂ, TOTUL E HOTĂRÎT DINAINTE: PUȚINĂ HÎRJOANĂ, CHICOTELI, UN MINUT DE INCONȘTIENȚĂ, APOI ÎNSTRĂINAREA, EXPRESIA STĂPÎNITĂ A FEȚEI, APOI IARĂȘI, ÎN ALTĂ CASĂ, PRIMII COPII, DUPĂ FORFOTA DIN BUCĂTĂRIE, ÎNCĂ UN TIMP, O OARECARE PREZENȚĂ, DAR DIN CAPUL LOCULUI, NIMENI NU ASCULTĂ DE SPUSELE FEMEII, EA ÎNSĂȘI, E ATENTĂ TOT MAI DES ÎN ALTĂ PARTE, VORBEȘTE ÎN SINEA EI, APOI N-O MAI ȚIN PICIOARELE, I SE UMPLU DE VARICE, VORBEȘTE DEJA DOAR ÎN SOMN, URMEAZĂ CANCERUL UTERIN, IAR MOARTEA ÎI DESĂVÎRȘEȘTE SOARTA. ACESTEA AU FOST ȘI STAȚIILE CUNOSCUTULUI JOC DE COPII, AȘA S-AU JUCAT DESEORI ȘI FETIȚELE DIN ÎMPREJURIMI: GALBEN / PALID / OBOSIT / CĂZUT LA PAT / A ADORMIT.

Mamili spăla deseori urechile și nările copiilor așa, în grabă, cu scuipat. Eu mă trăgeam mereu înapoi speriată, era neplăcut mirosul scuipatului ei.

Odată, cînd ne plimbam împreună cu un grup prin munți, a vrut să rămînă în urmă ca să-și facă nevoile. Mie mi-a fost rușine, am plîns, iar ea a renunțat.

Sticla cu lichiorul de ouă e în dulap!

Frecau untul, punînd alături frunze proaspete de dud. Adjutanții luau masa cu noi în fiecare duminică. Știu exact locul din grădină unde am învățat Psalmul al XIII-lea. Unchiul tău, Miklós, i-a dat lui SZÉKESI Ferike să bea pișat, în loc de bere. Am primit un ponei. Candidatul austriac la gradul de adjutant a jupuit șoriciul crocant de pe purcelul fript, oferindu-i-l cameristei: „bitte nocheinmal braten". Cînd s-a ajuns la de-a v-ați ascunselea, MONDVAI Lajos s-a urcat cu cizmele pline de căcat în patul cu lenjerie curată. Gingia dintelui care mă durea, mi-au frecat-o cu rom. „Iar acum, să începem să facem porcării", i-am șoptit în grajd fiului învățătoarei, care avea 6 ani, dar au dat peste noi. Cei doi foxterieri se numeau Muki și Domnișoara. Căprioara cu numele de Miți și-a scos botul printre gratii, Muki i l-a sfîrtecat pe jumătate, iar medicul veterinar i l-a cusut la loc; Tăticu l-a bătut îngrozitor pe Muki. Detestam cafeaua cu lapte care avea pieliță pe deasupra, presăram în ceașcă zahăr și o trimiteam înapoi, spunînd că este prea dulce. „Domnule administrator, masa de scris n-a fost inclusă în *inventar!*" „O să mă bășesc una pentru dumneata, așa că vei avea ce include în *inventar*." (Masă de scris de tip american! Excelentă!) Zilierilor li se cuvenea și slănină sărată. Cu mustață, BUCSÁNYI Guszti era un bărbat chipeș. Iarna, dacă Pikóta îngheța bocnă, patinam. PAPP Zsiga era cel mai rapid, pe pantaloni-i trei sferturi, prinși sub genunchi, erau 4 sau 5 nasturi. GÜNTER Kornél, în calitatea lui de responsabil al treieratului, a pus pariu că în 2 ore va mînca 10 kg de pepene roșu. A cîștigat pariul, pentru că s-a așezat într-un butoi mare, plin cu apă și, timp de două ore a mîncat și s-a pișat. *Aceasta era rezolvarea!*

DE ALTFEL, PROBLEMA PRINCIPALĂ ESTE NEREZOLVABILĂ: LA FEL CA ȘI ENUMERAREA PARȚIALĂ A INFINITULUI. – M-A PĂTRUNS RESPECTUL INFINIT, ÎNDURAREA INFINITĂ. – EI, CU SIGURANȚĂ CĂ AI RĂMAS ULUIT, DACĂ TE POȚI HOLBA AȘA, NECHEMAT – A SPUS CU JOVIALITATE O VOCE DUȘMĂNOASĂ. – NU-ȚI MAI BATE CAPUL, NICI UN SECOL NU ȚI-AR AJUNGE CA SĂ-MI FII RECUNOSCĂTOR PENTRU ACEASTĂ MINUNE. CE ADMIRABILĂ ASCUNZĂTOARE, PRIETENE BORGES.

La capela din piatră, tradiția era ca la slujbă, copiii, pe rînd, să rostească Tatăl Nostru. Mult timp n-am putut îndeplini acest ritual, iar cînd, în sfîrșit, mi-a venit rîndul, aproape că am ratat momentul respectiv. – Lizi! Viterbo! Tatăl Nostru!, îmi șopteau nerăbdători de peste tot. În liniștea adîncă am strigat trufașă spre altar: – Tatăl! Nostru! Glasul îmi era ascuțit și limpede, ca un clopoțel sau ca un cîntec. Părinții mei se uitau cu mîndrie unul la celălalt. Dar în drum spre casă (pentru că noi eram cei care oferam duminică, micul dejun, masa fiind întinsă în grădină, servindu-se întotdeauna cacao și cozonac cu stafide), capelanul, care avea obrajii îmbujorați, a venit la mine și, scuzîndu-se încurcat, mi-a spus: – *Cu calm, domnișoara Lizi.* – Și-a pus mîna pe creștetul meu. – *Vă rog, aveți grijă de dumneavoastră.* Era un om bun, dar nu-mi plăcea mirosul lui, amestecul acela dulceag de săpun și de transpirație.

În schimb, mirosul reginei era plăcut. Înaintea bătăliei de la Budaörs, Carol al IV-lea și Zita se aflau într-un tren care staționa în dreptul grădinii noastre, pe o linie industrială. – Trăiască legele!, strigam. Adjutantul OSTENBURG m-a dus la Zita, care m-a luat în brațe. N-are importanță. <Țăcăne-țăcăne valsul vechi, provincial.>

„SPUSESEM CĂ DACĂ TU TE CACI PE OCNA SIBIULUI, NU E MARE LUCRU, DAR DACĂ OCNA SIBIULUI SE CACĂ PE TINE, N-AI SĂ SPELI NICIODATĂ ASTA." TANTI ROZA DĂ DIN CAP: „E ADEVĂRAT." DESIGUR, ACESTEA SÎNT DOAR NIȘTE ANECDOTE. DAR ÎN ACEST CONTEXT, DEDUCȚIILE ȘIINȚIFICE AR FI LA FEL DE ANECDOTICE. TOATE EXPRIMĂRILE SÎNT PREA BLÎNDE.

La tropăitul meu, sub thuia, s-a format în subteran, o grotă tainică şi enigmatică; trepte surpate duceau în adînc, iar printre mucegaiuri, pete de rugină şi moloz se deschideau flori elegante, gladiole şi orhidee. Jos, mişunau nişte omuleţi de-o palmă. Am desluşit totul încetul cu încetul. Eram asemenea ucenicilor din Emaus. Nu puteam să-mi dau seama dacă mă aflam la o serată elegantă sau dacă eram într-un cuptor. Se răcoreau cu suc de soc, băut din pahare de argint, cu blazon.

M-au primit cu drăgălăşenie, cu toate că eram printre ei prea mare. Cît am stat de vorbă, ne-am plăcut foarte tare. Atunci am simţit pentru prima dată că poţi să-i iubeşti şi pe străini, nu numai pe părinţi şi pe fraţi. Mi-au spus că pot să vin oricînd, dar să nu spun nimănui. Trebuia doar să tropăi o dată. – Totuşi, am vrut să-i împărtăşesc bucuria mea şi mamei. După aceea, am tras cu urechea şi i-am auzit cum se distrau seara, ea şi cu bietul tata, pe seama „complicatei mele întîmplări", „Elzvita noastră are o fantezie debordantă". Am dat fuga sub thuia, numai ca să nu trebuiască să-i aud în continuare pe cei doi, şi am început să scurm cu unghiile muşchiul verde-strălucitor. – Te aduc aici, te îngrop aici, hohoteam şi mă gîndeam la tata. (Accentuez, *nu* este un vis, ăsta a fost imperiul meu!)

Cred că era război şi totul era cenuşiu. Cenuşiul acesta era materie. Grădina se veştejeşte, se scorojeşte, e neagră, de parcă ar fi pîrjolit-o focul, apoi începe să se topească-curgă-prelingă, asemeni *ceasornicelor* din tabloul lui Dali. Iarăşi se zbîrceşte timpul zgîrcit. În locul grădinii, un deşert. Întreaga familie trebuie să se refugieze, nu se ştie din ce pricină. Totul are o semnificaţie, bate vîntul, burniţează cu nisip, fusta mi se lipeşte de coapse, îmi car rucsacul de parcă aş fi invalidă, cocoşată, nisipul mi se strecoară pe sub bluză. Aceasta este prima mea amintire despre sîni. *Cum că-mi scutur, plîngînd, nisipul din sutien, dar cînd să mi-l pun la loc, nu mai am sîni! nu am pe ce-l pune...*

Atunci, deasupra mea a apărut un balon monstruos, imaginea fratelui meu mai mic. Rîdea, apoi a aruncat o pară roşie, de cel puţin doi metri. Făcea semne cu mîna, ridica vesel din umeri, apoi a zburat. Rămăsesem singură de tot în acea pustietate, în deşertul pe care nu de mult îl mai puteam numi căminul meu. Para avea forma sînilor mei.

IARĂ DE-NDATĂ, ACEST LEMN DE TISA SĂ SE MISTUIE PE NEVĂZUTE ÎN GRĂDINILE NESFÎRŞIRII TALE, CA ŞI SUSPINELE NOASTRE ÎN MARELE VĂZDUH: ATÎT SPRE RĂSĂRIT, CÎT ŞI SPRE APUS.

La vîrsta de 14 ani m-am îngrăşat, dar schiam bine. Îmi plăceau pantalonii groşi, grei, din flanel, care la început mi se frecau de coapse, dar cu care apoi, m-am obişnuit. O dată, zăpada ardea, trosnind şi pocnind, ca un foc de tabără. Miklóska, hai fuga, să-l stingem! Nu s-a mişcat; mi-a spus disprețuitor: – *Să ardă înăuntru jendaru'!* Această propoziție a fost pentru mine concretă, asemenea unei ființe; dimineața chiar o căutam prin cameră. Furtunul şerpuia splendid; un furtun obişnuit, dar micile spirale erau împodobite, toate, cu diamante şi cu perle. Totul era un soi de viclenie, pentru a-mi distrage atenția de la incendiu! A şi distras-o.

Pe vremea aceea rîdeam de tot şi de toate, de mine, de băieți, de fete, de mama, de tata, de gulie, de piulița de aramă, de supa acrişoară, de Carul Mare, de fratele meu Miklós, de trenul marfar care şerpuia, de mîna care aduna banii dați rest, de cracul unui pantalon, mai mult, de toate detaliile pantalonului, îndeosebi de şliț şi de manşetă, de bîlbîiala poştaşului, de timbrul lipit strîmb. Totul era irezistibil de caraghios. Rîdeam de mare, de zorii zilei, de seară, de pînzele argintii de păianjen, de oglinzi, de priviri, de ciorchinele de strugure, de sutiene, de cancerul mamar, de un amănunt al gardului dărăpănat, de Marea Caspică, de oasele fine ale mîinii, de scrisorile (m-am cutremurat din cauza scrisului) incredibil de sincere şi de obscene, găsite într-unul din sertarele mesei de scris de tip american, pe care le scrisese bietul meu tată unei dansatoare din Debrecen, rîdeam de osemintele groaznice ale rudelor mele şi chiar şi de circulația sîngelui meu întunecat, rîdeam de împreunarea iubirii şi de metamorfoza adusă de moarte.

Eram o persoană neîndurătoare şi mărinimoasă.

Şi urîtă, pentru că mi se lățise obrazul, suprafața!, devenind boltit, ca o pernă mică. Mulți nu mă iubeau, pentru că-i enervam pe toți. – Mai tîrziu am devenit o persoană mai frumoasă, în perioada respectivă fiind şi cît se poate de simpatică. (Ceea ce, de pildă, n-aş fi afirmat atunci...)

ÎN TIMPUL MESEI DE PRÎNZ A VĂZUT CUM MAICĂ-SA APROAPE CĂ VOMITĂ O BUCATĂ DE PÎINE MESTECATĂ, APOI, A ASCUNS-O ÎN PALMĂ ŞI A ÎMPACHETAT-O ÎN ŞERVEȚEL. „MULȚUMESC", A SPUS CU INDIGNARE LA TERMINAREA MESEI, „ŞI NU VĂ MAI SACRIFICAȚI ATÎTA." „EŞTI NEDREPT", A SPUS FEMEIA CU O BLÎNDEȚE NEAŞTEPTATĂ. DUPĂ CARE: „NU M-AM GÎNDIT, FIULE, CĂ VOI DISCUTA CU TINE DESPRE ASTFEL DE LUCRURI. NU E BINE SĂ FII MAMA UNUI OM MATUR. NOROC CĂ EŞTI BĂIAT. ŞI CĂ EU SÎNT FEMEIE. TATĂLUI VOSTRU NU I-A FOST UŞOR."

Cele patru thuia smulse din rădăcină, asemenea unor molari, gardul dărîmat şi cuştile cîinilor, răsturnate, muştele invadează rana adîncă, vineţie a căprioarei Miţi, caii au fost dezlegaţi. Anna, urlînd, se răsteşte la străini. Eu îi scriam scrisorile de dragoste. „Pentru MÁLI Annuska, cea care înfloreşte printre trandafiri", îi scria curtezanul ei, iar eu îi scriam răspunsul, atunci... atunci cînd îl lăsa pe Miklóska să se culce lîngă ea, mai exact, să-şi poată *ascunde* capul între sînii ei.

Gonea camioanele militare, cu roţile lor imense, cum ar fi gonit nişte animale rătăcite, hoinare. Unul s-a izbit de peretele casei, şoferul a sărit de-ndată, dar în secunda următoare a şi început să se zbîrcească, de parcă ieşea aerul din el. A dispărut în iarbă!

Am început să-l caut pe loc, pentru că era un băiat chipeş, avea o mustaţă la fel ca drăgălaşul de MIHALKOV. Dar dădeam mereu cu mîna peste sosia în miniatură a franţuzoaicei desfrînate. „Mademoiselle Beatriz, dumneata eşti *ţîţoasă*", şoptea cu dispreţ un cocean. (Ceea ce putea fi adevărat, pentru că ţîncii din sat îmi tot şuierau „Lizi-ţîţoasa", dar de porecla asta mi-a fost ruşine doar pentru o scurtă vreme.) M-am plictisit şi l-am sfărîmat între degete, scuze-moa! <Piese pentru o pianină mecanică!!!>

Umblam hai-hui printr-un castel frumos. Mă plimbam. Eram încă bondoacă, dar nu mai chicoteam tot timpul, îmi plăcea să mă îmbrac băieţeşte, să călăresc şi să patinez. Aveam un cojoc din Ardeal, era uşor ca puful. De cînd nu-l mai am, mi-e frig totdeauna iarna.

Hoinăream prin odăile luxoase, pline cu oglinzi, admiram tăvile de faianţă, şemineurile de Sèvres, întrepătrunderea ingenioasă a parchetului. Prin sălile care se deschideau una din cealaltă curgea parcă Dunărea. Putea să aibă lăţimea de un metru. Pornea din Pădurea Neagră şi ajungea la Marea Neagră. Pe boltă se înşiruiau fresce. Eu locuiam la Csallóköz, unde aşternusem trestie pe jos. Acolo, bolta era doar a cerului, de un albastru deschis, la fel ca şi ochii prietenului tău. Şi din această cauză am hotărît ca în acest castel să organizez, în scop filantropic, o expoziţie de păsări cu *toate* păsările dunărene – în mod raţional, pentru că pe aici curge Dunărea!

O, CÎT DE TARE AM SĂ ÎMBĂTRÎNESC!

Barbitum, barbitorium! –, am urlat, trezindu-mă înspăimîntată. Părul mi se încîlcise de transpirație. Dar nimeni nu putea să-mi spună ce înseamnă asta. Stăteam pe vîrful unui munte înalt și sublim, în fața mea se întindea marea nesfîrșită; mă vîrîseră într-o cușcă a rușinii (cum se poate vedea la Lőcse), iar eu zbieram înspăimîntată: – Barbitum, barbitorium! Glasul îmi era de bărbat.

Un băiat m-a cuprins în brațe, îi ajungeam pînă la umeri. Emana un miros concentrat de transpirație, dar nu îndrăzneam și nici nu vroiam să-i spun. Nu pot să decid dacă mirosul este în sine o greșeală. Apoi, cînd m-a sărutat, am băgat de seamă că-i miroase și gura; asta a fost picătura care a umplut paharul.

Dar mai înainte, ne învîrtiserăm multă vreme, de colo pînă colo, prin mulțime. Crainicul anunțase – „Vă aduc la cunoștința!" – că putem vedea istoria Ungariei, „filele glorioase și înlăcrimate ale patriei noastre orfane" – *în față,* asediul Eger-ului, *la stînga,* catastrofa de la Mohács, *la sud,* „invazia cumanilor" și rebeliunea pecenegilor, *la dreapta,* marea năvălire a lui Genghis-Han. La sfîrșit, băiatul m-a tîrît într-o mică piațetă părăsită, unde am început să dansăm sălbatic *rock.*

Copacii și boscheții ne rezervau o mare surpriză: se pișau! Soarele își revărsa razele peste jet, ținutul era plin de o strălucire aurie, de scînteiere, de splendoare, de culori – și de un îngrozitor miros de urină!

Eram din nou tînără. Mă pregăteam, împreună cu frații mei, pentru serată, cînd a intrat Mamili care ne-a *anunțat* plîngînd: „mi-a murit mama." Deci, așa; eram necăjiți, se mai iviseră multe de făcut la toaletele noastre, iar bunica era neputincioasă de ani de zile, o „cineva" cu ateroscleroză. Mama ne-a intuit iritarea, ochii ei frumoși, căprui au crescut pînă la mărimea unor mere, ieșindu-i din găvane. Pluteau prin odaie și lăcrimau.

Cu toate acestea, toaleta mea a fost cea mai elegantă. Dansam plină de trufie. – În mîna cui stă soarta dumitale?, l-am întrebat insistent pe un tînăr fermecător de frumos. A zîmbit. – Într-a mea; doar mîna îmi este într-a lui Dumnezeu – și mi-a strîns obrazul în palma-i fierbinte. Cînta o orchestră în toată regula. Băieții înnebuniseră, în pantaloni își ascunseseră știuleți de porumb; am fost nevoită să dansez cu Bandi, fratele meu, din costumul lui alb se revărsa o mireasmă de tutun fin, a încercat și el să-mi facă curte, așa că am fugit. Afară, KELEMEN Guszti mă aștepta cu o barcă, numai că în ea stătea și tatăl tău, nu se știa dacă rîdea sau plîngea, se vedea doar că rîde sau plînge. Guszti avea multe Ruble. O Rublă era de mărimea unui prosop mai mare. Pe furiș, mi-a făcut semn să nu-i spunem nimic tatălui tău despre bani. Dintr-o barcă-prăvălie, îmi cumpărase un portmoneu urît-roș, roș-aurit din piele. Atunci, tatăl tău s-a întors spre mine, eu eram tînără, iar el era la fel ca și acum, cu toate că încă e fermecător de frumos, și mi-a spus calm: – Ei, Lizike, ce să te aștepți de la unul ca Guszti... Nu are gust...*Și mai e și din piele artificială!*

Restul nu mi-l mai amintesc acum, pentru că mîine merg la spital să-mi coloreze venele.

Intrasem într-o mare bibliotecă, asemănătoare celei din Zirc, iar acolo, pe un scaun, cu spetează înaltă, în stil gotic spaniol, stătea *baronul UZUZOR*, îmbrăcat cu obişnuiţii lui pantaloni ponosiţi de călărie, dintr-un lustrin albastru, şi în jachetă. Îmi oferise cu amabilitate cărţi, „dragă Elena VITERBO, acestea sînt einfach indispensabile pentru dezvoltarea dumitale spirituală", mă tot ruga stăruitor să mă uit la el, să mă uit în ochii lui, iar eu mă uitam cu plăcere în ochii lui, „dragă Beatriz Elena, e vorba de un *miracol*, e acolo, în ochii dumitale, acolo e ghemuit infinitul, acest vînat regesc, dumneata vei fi în stare de orice, vei vedea, întreaga viaţă îţi va fi un chiot, micuţa mea, încă multe lucruri nu le ştii acum, văd că încrederea îţi izvorăşte şi din această stare inocentă, dar chiar şi aşa! dumneata, micuţa mea Beatriz, eşti o fiinţă liberă, minunată... dumneata... dumneata *radiezi!*, eşti atrăgătoare, eşti îndrăzneaţă", şi începu să hohotească, „o, domnişoară VITERBO, o cît de mult mi-ar plăcea să am două, cel puţin două, vieţi, pentru că atunci una ţi-aş putea-o închina dumitale, ar putea să fie a dumitale, dar nu este aşa, eu nu sînt al dumitale, iar dumneata nu eşti a mea, e bine, ei, dar nu vreau să te sperii, cu una dintre cele două vieţi aş fi numai lîngă dumneata... aş învăţa de la dumneata, de la celulele trupului dumitale, ţi-aş privi ochii şi pletele... ştiu eu bine, domnişoară VITERBO, că dumneata nu aştepţi nimic de la viaţă, *eu* în schimb aştept ceva, pe dumneata... iar dumneata nimic... nici o danie... pentru că dumneata, domnişoară, eşti însăşi viaţa!" – şi atunci, rafturile lucioase şi puternice din lemn de vişin au dispărut dintr-o dată,

NU-I ADEVĂRAT CĂ SCRISUL M-A SCOS DIN IMPAS. SĂPTĂMÎNI ÎN ŞIR M-AM OCUPAT DE NARAŢIUNE, DAR ÎNTRE TIMP, ŞI NARAŢIUNEA S-A OCUPAT NEÎNCETAT DE MINE. SCRISUL NU DEVENISE CEEA CE CREDEAM LA ÎNCEPUT CĂ VA FI, O MEMORARE A UNEI PERIOADE ÎNCHEIATE DIN VIAŢA MEA, CI DOAR O NEÎNCETATĂ MEMORIE PLICTICOASĂ, SUB FORMA UNOR PROPOZIŢII CARE ACCENTUEAZĂ DOAR CĂ DISTANŢA SE MENŢINE. DIN CÎND ÎN CÎND, CHIAR ŞI ACUM, MĂ TREZESC NOAPTEA, DE PARCĂ M-AR ÎNGHIONTI DINĂUNTRU CEVA EXTREM DE FIN, M-AR TREZI, IAR EU, CU RESPIRAŢIA TĂIATĂ DE SPAIMĂ, RETRĂIESC EVIDENŢA CĂ PUTREZESC DE VIU, DE LA O CLIPĂ LA ALTA. ÎN ÎNTUNERIC, AERUL ESTE ATÎT DE ÎNCREMENIT,

iar cărțile, îngrămădite amenințător, au rămas înălțate lîngă perete, asemenea unor cărămizi demolate, pline de mortar.

(La fel ca odinioară, la bătrînul meu prieten, nenea GÉCZI Elemér. – Progresat-a lumea datorită cărților?, se întreba el retoric și, arătînd spre mormanul de cărți, răspundea de-ndată: – Nicidecum. – Nene Elemér, să facem ordine! – N-are rost pentru un timp atît de scurt, Lizike. Asta a tot spus-o vreme de 20 de ani. S-a stins în '45, murind de foame, la fel ca și SZABÓ Dezső[4]. Ai cunoscut-o pe fata lui. Uneori are părul negru, prins în coc. Aș spune că-i o cățea. Doamne, cîte avansuri i-a făcut tatălui tău! Dar lui, din motive de neînțeles, nu i-a trebuit. – Lizike, cît sînt de prost, nici măcar nu te-am înșelat. – În schimb, a existat și un motiv real. S. se îndrăgostise de mine, dar s-ar fi mulțumit și cu tatăl tău.)

În bibliotecă burnița cu praf, stăteam pînă la genunchi printre cărțile chinuite. Atunci, a intrat o persoană de sex feminin, incredibil de urîtă, anunțînd că e gata masa. Cînd m-a văzut, s-a repezit să-l zgîlțîie cu vehemență pe baron. – Măi prostule! Prinde-mă, îmbrățișează-mă, pune-mă jos!... Ce-ți mai trebuie? Fumează-mă pînă la capăt, ca pe o țigară, stoarce-mă, sfîșie-mă! Poartă-te bărbățește!... Ești un caraghios.

Fără să se mai poată stăpîni, baronul UZUZOR o împinse afară din cameră pe bătrîna cu limba veninoasă, în timp ce striga cu voce stridentă: – La dumneata, ăsta se cheamă *sîn?!* Ăsta? Mă rog frumos, ăsta nu e sîn, dar e capăt de parizer. – Îi aud și acum vocea răgușită, agitată și înverșunată, ăsta nu e sîn, *dar* e capăt de parizer!

ÎNCÎT PARCĂ TOATE OBIECTELE ÎȘI PIERD ECHILIBRUL ȘI CONSISTENȚA. SE MAI CLATINĂ O VREME, FĂRĂ ZGOMOT, PIERZÎNDU-ȘI PÎNĂ ȘI CENTRUL DE GREUTATE, APOI, SE-NCLINĂ DEFINITIV, SE PRĂBUȘESC PESTE MINE, MĂ SUFOCĂ. ÎN ASEMENEA FURTUNI ALE SPAIMEI, OMUL DEVINE MAGNETIC, CA UN HOIT ÎN PUTREFACȚIE, UMBLĂ ALTFEL DECÎT ATUNCI CÎND NU-I PASĂ DE NIMENI ȘI DE NIMIC, CÎND SIMȚURILE SALE SE JOACĂ ÎN VOIE: ASUPRA LUI SE NĂPUSTEȘTE ATUNCI CU FORȚĂ SPAIMA OBIECTIVĂ, NEPĂSĂTOARE.

M-am măritat cu KELEMEN Guszti. Tatăl tău mă privea uimit. Era cît se poate de jignit. Eram convinsă că hotărîsem bine. Era o vară dogoritoare, am coborît la Dunăre pe asfaltul înmuiat, ca pe un covor purpuriu. „Ţinteam" cu pietre, dar piatra plesnea mereu apa doar de 13 ori, pentru că o tot înghiţea ceva. Am mers să văd ce este şi am scos din apă un şarpe verde, uriaş.

Îl trăgeam după mine, pe stradă, ca pe un oribil şi emoţionant voal de mireasă, afundîndu-mă din cînd în cînd în asfalt. – Domnişoara Lizi, totuşi ce faceţi?, striga măcelarul. Şoferii de autobuz mă ocoleau înjurîndu-mă. Nici măcar nu ştiam dacă muşcătura îi era veninoasă! În sfîrşit l-am tras în bucătărie, i-am tăiat capul şi, tranşîndu-l în felii rotunde, l-am prăjit. – Grătar à la WELLINGTON!, aşa ceva nici WELLINGTON însuşi n-a mîncat! – Eu ştiam cel mai bine că într-adevăr nu mîncase. Întotdeauna uit ce înseamnă pe ungureşte *origano*.

Intrasem în Capela Sixtină, înăuntru erau schele şi lăzi cu mortar, sticle goale de bere, cu eticheta KINIZSI, de parcă zidarul Csibi tocmai lucra acolo, iar eu mă căţărasem pînă sub boltă, întinzîndu-mă la fel ca şi MICHELANGELO, cînd picta. Am prins mîna întinsă a lui Dumnezeu, *totul* era atît de aproape. Mă gîndeam că de acum înainte nu mă mai paşte nici o nenorocire. Am coborît repede, alergînd la Vatican. Preoţi cu brîie mov deschideau în faţa mea uşi albe, cu două canaturi, înclinîndu-se adînc, respectuos, de parcă aş fi fost SZENTKUTHY Miklós[5], în pielea goală. Auzeam cum mi se murmură, de pretutindeni, numele, Beatriz, Beatriz Elena, Beatriz Elena VITERBO, draga mea Beatriz...

La sfîrşit am îngenunchеat în faţa Sfîntului Părinte şi, gîfîind din pricina goanei, i-am cerut ciocolată. – Preasfinte Părinte! Dar să fie cu alune! – Trebuie ştiut că bietul meu tată era reformat, în schimb, Mamili era catolică, deci, aveam dreptul la ciocolată cu alune. Semnalez, am fost şi la înmormîntarea lui Paul al VI-lea, cu o oliţă de faianţă pe cap şi în mantie neagră. Apoi, am participat şi eu la alegerea noului papă...

E TIMPUL SĂ PUN FRÎU IMAGINAŢIEI ŞI SĂ MĂ OPRESC DIN DRUMUL MEU PENTRU O CLIPĂ, ÎMPIETRIT, AŞA CUM SE ÎNTÎMPLĂ CÎND BĂRBATUL PRIVEŞTE VAGINUL UNEI FEMEI; SE CUVINE SĂ PRIVEŞTI ÎN URMĂ, LA DRUMUL PARCURS, APOI, CU PICIOARELE ODIHNITE, SĂ-ŢI IEI ELAN ŞI SĂ TE AVÎNŢI MAI DEPARTE, DEZLĂNŢUIT.

Tatăl tău se ducea seară de seară la părinții mei și-l bîrfea pe KELEMEN Guszti. Deși, pesemne că pe vremea aceea, acesta murise deja. Mai tîrziu, ne-au anunțat că s-a îmbolnăvit de dizenterie, la Don, așa că astfel se putuse întîmpla. Trăisem împreună doar trei săptămîni, cum te văd și cum mă vezi. A fost primul bărbat din viața mea. Nu pot uita acest lucru... Tatăl tău e soțul meu... Dar mă gîndesc înfiorată la bărbatul căruia i-am dăruit fecioria mea.

Stăteau la taclale în sufragerie, printre farfuriile murdare. Tot felul de resturi! M-am apropiat tiptil de ei, eram în șosete și într-un șorț negru, din pînză, cu buzunare mari, în care țineam un șperaclu. O sculă specială. N-am fost un copil potolit. Lîngă bucătărie, șpaisul nu era o cămară, ci o *cameră* mare, o cameră de alimente!, unde erau ascunse tot felul de bunătăți. Deschizînd ușa cu șperaclul, am intrat, am împachetat în hîrtie de mătase prăjiturile, erau cu glazură de ciocolată și încă se lipeau. Mi-am vîrît mîna și-n lada cu stafide, o ladă mare, frumos mirositoare, din lemn de nuc, cu cercuri de-o palmă, am luat și din stafide și iute le-am răsturnat peste prăjituri! Nu m-am sfiit să ascund sub fustă un baton mare de salam de casă. Am alergat la gard, unde mă așteptau micuții mei țărani! Fii atent, fiule, acesta este un moment social! (Îl putem include în inventar...) Le-am împărțit comorile, chicoteau de bucurie, iar ei mi-au adus în schimb pîine neagră, bună, pentru care, la rîndul meu, eu am chicotit de bucurie.

Dincolo de geam, îmi disecau viața. Tatăl tău se înțelegea chiar bine cu părinții mei, era simpatic, un om rasat, spiritual, se purta politicos și complezent. Era elegant ca stațiunea Opatija. Mama purta o rochie bej, model căzăcesc. Poalele rochiei erau tivite cu un șnur cafeniu deschis, de mătase – asta e sigur.

SĂ ȘTII CĂ EȘTI UN COPIL ZĂMISLIT DIN DRAGOSTE.
EI, AȘ. DAR CINE NU E.

Eram tineri. Eu, doar după vîrstă, pentru că mă măritasem deja cu tatăl tău. Asta este. L-am chinuit foarte tare pe bietul de el. Uneori dispăream zile-n şir. Orchestra era în pauză, iar noi, fetele, am ieşit în curte să luăm aer şi să mai scăpăm de bărbaţi, să discutăm ce-i de făcut cu ei, să vorbim despre trădări şi înfrîngeri, dar am ajuns, pe neaşteptate, în curtea unei case murdare, de raport, cu specificul coridor circular, ca într-o fotografie cu subiect obligatoriu, pe teme sociale, din anii '30. Dădeam tîrcoale, împreună cu ZÁHY Ágnes, unui oţetar cînd, dintr-o dată, de sus, Blanka a urlat la noi; Doamne, ce tînără şi frumuşică era, elegantă şi stilată, aruncîndu-ne cele mai vulgare expresii, pur şi simplu birjăreşti. Cînd a terminat, s-a făcut nevăzută, iar Ágnes s-a aşezat în faţa mea şi a început să culeagă florile de pe rochia ei roz, de bal, azvîrlindu-le peste mine. De altfel, îi spusesem încă înăuntru, în sala de dans, că nu li se portiveşte joaca de-a florile, nici ei, nici seratei.

De cum a desprins florile, acestea au devenit adevărate, iar eu stăteam culcată pe o pajiste de petale înmiresmate. Tatăl tău m-a condus sprijinindu-mă pînă acasă, îmi purta de grijă cu atenţie, nu mi-a spus nici o vorbă urîtă şi nici n-a gîndit ceva rău – pentru toate acestea l-am iubit foarte tare. (În zadar i-am îngăduit să mă tutuiască, în zadar, doar caii mă tutuiau cu consecvenţă. [?])

Despre tanti Dienes Vali, care era verişoara bunicii şi de la care, în primele clase de gimnaziu, am învăţat orchestraţia, am visat că intrase pe uşă, atrăgîndu-mi atenţia cu vocea-i frumoasă şi adîncă, să luăm pateul de ficat din frigider, pentru că deja *se învechise*, şi să-l dăm cîinelui. – Micuţa mea Lizike, aveţi grijă – a mai spus –, cu pateul de ficat nu-i de joacă. Dimineaţa, cu toate că nu observasem nimic suspect, i-am spus tatălui tău să arunce pateul de ficat. Dar el, mai întîi şi-a uns o felie de pîine (caracteristic! i-ar fi părut rău să arunce *totul*) şi, bombănind (el într-una bombănea!) a dus cutia afară.

Tanti Vali era într-un voal lung, negru, pe care-l purta şi pe cînd era în viaţă, înfăşurîndu-şi corpul în cîţiva metri de material. A murit la 99 de ani. Cred că fusese studenta lui BERGSON. Păcat, fiule, că n-ai cunoscut-o.

AM DECIS CĂ VOI TRĂI LIBERĂ, ASEMENEA BĂRBAŢILOR, INDEPENDENTĂ, CONSISTENT, ÎN BĂTAIA TUTUROR FURTUNILOR, DAR ÎN AŞA FEL ÎNCÎT SĂ NU DAU IMPORTANŢĂ ACESTUI FAPT, TOATE DARURILE, GINGĂŞIILE SAU GLUMELE RĂUTĂCIOASE ALE VIEŢII PRIMINDU-LE CA ŞI CUM MI S-AR CUVENI. SÎNT STĂPÎNA, INTERPRETA PRINCIPALĂ A VIEŢII MELE, ASTFEL AM HOTĂRÎT.

Tatăl tău era întotdeauna foarte amabil cu personalul. Își putea permite asta. Printre străini, eu eram, în schimb, mult mai trufașă. – Frl. Käthe! Aveți grijă, să nu cumva să vă ude ploaia! – Nu e nici o problemă, tinere, grosul ploii și așa cade alături. – Ploua cu găleata, caii se resemnaseră. La fermă, tatăl tău și-a pus mîna peste a mea, nu voiam scandal, astfel că atunci cînd nu mă vedea nimeni, l-am pișcat de pulpă. A rîs doar. – Fluieri ca un țărănoi! Ești o femeie minunată. – Toate astea au fost demult.

Dimineața am ieșit în grădină. Un dreptunghi mare, verde. Soarele strălucește, iarba e jilavă. Stau întinsă în hamac, inelele, cu care e atîrnat de creangă, sînt căptușite cu filț; motivul: dragostea față de lemn. *Frühlingsbad.*

Slujnice tinere, în bluze închise pînă la gît, în fuste rotite-nvîrtite, ca niște clopote, vin la hamacul meu aflat într-o continuă legănare – domnișoară, zîmbesc încurcate, în căldările mari din spălătorie, apa fierbe de acum, am frecat ciubărul, domnișoară, l-am frecat, doagele boltite ale ciubărului sînt prinse în niște cercuri late cît un mijloc de matroană, geamurile mici ale spălătoriei s-au acoperit de aburi, scumpă domnișoară, e gata, vă așteaptă *frühlingsbad*-ul! Îmi întorc capul într-o parte, soarele e un glob mare, dreptunghiul grădinii, un verde mare.

Pe terasă, îl văd pe el. Pijamaua îi este descheiată pînă la brîu, se lasă pătruns de lumina soarelui. E cunoscută această joacă a bărbaților, eu, cel puțin, o cunosc. Stă tot atît de leneș și de moale acolo, cum probabil că stăteam și eu. E respingător. Mă răstesc la el. I-a revenit siguranța de sine – văd! văd! – din cauza soarelui care pîrjolește, ridică, abia vizibil, din umeri. Tremurul străbate pijamaua.

– Beatriz, draga mea, știi cum este Domul din Aachen? Îți spun eu. Domul din Aachen este ca un iepure, te poți apropia de el doar cu mare grijă și cu inima curată, pentru că altfel, o ia la goană! – Credea că are umor. – Mîngîierea ta a fost atît de prefăcută astăzi, dragostea mea, încît mi-a fost milă de tine.

ÎN TIMP CE SCRIAM ISTORISIREA, AM SIMȚIT DE MULTE ORI CĂ S-AR POTRIVI MAI BINE EVENIMENTELOR DACĂ LE-AȘ PUNE PE NOTE. SWEET NEW ENGLAND...

La Budapesta umblam îmbrăcată în veşminte bărbăteşti. Mai ales, noaptea. Eram obosită şi urîtă. Nu mă întîlneam cu nimeni. Oraşul era pustiu. Am zărit un soldat. Da, în sfîrşit, asta-i o aventură!, m-am gîndit, iată *aventura*, iar eu o să dau piept cu ea. Tînărul era somnoros şi chinuit, dar am văzut că-i plac foarte tare. A spus că-mi arată oraşul. M-a purtat prin imensitatea pustie de piatră, tîrîndu-mă după el, dar numai la monumentele eroilor. La toate! cît e noaptea de lungă. *Cunosc pe dinafară toate monumentele!*

În fîşia incertă care desparte noaptea de zorii zilei, soldatul mi-a propus să urinăm împreună. Armata şi urinatul sînt inseparabile. E tîrziu, m-am gîndit, nu mai poate fi vorba de seducere, sînt *ca o capsula de mac găurită.* Şi această comparaţia am visat-o.

– Acum, te invit undeva – a spus băiatul pe un ton ceremonios. Am descins într-o tavernă complet distrusă. Erau acolo numai soldaţi, nici măcar o curvă. – Eşti invitata mea, a spus tulburat în continuare; a comandat limonadă, o limonadă de culoare roz (!) şi ouă tari.

Atunci mi s-a luat ceaţa de pe ochi, am văzut, era tatăl tău, care mă implora să nu fac scandal, aruncînd priviri plate spre „domnii ofiţeri ai democraţiei populare" – Beatriz, iubita mea, să plecăm odată de aici.

– Ouăle tot le mănînc, chiar dacă o să crăpi.

Apoi, am slăbit, pur şi simplu, din amuzament, pentru că aveam întotdeauna cîteva kile, cum se zice, în plus, dar mie îmi plăcea asta, pentru că ştiam, firește, că acest plus place şi altora; e iubit. M-am dus zece zile la saună, am făcut gimnastică, am mîncat zilnic cîte 5-6 ouă tari... După aceea, mă mîndream foarte tare cu pantalonii mei, care-mi deveniseră prea largi.

Apoi, m-am surprins că, de exemplu, în troleibuz, îi încurajez în sinea mea pe bărbaţi să-mi observe noua frumusețe, să nu se sfiască să-mi atingă obrazul, de unde dispăruseră pernițele lîncede; în schimb, au rămas „umerii reginei", dar nu trebuia să mă prefac că nu-i văd, asumîndu-mi, cu o conştiinţă a vinovăţiei, transformarea spatelui în osînză, şi aşa mai departe, mă tocmeam în sinea mea asupra propriei mele persoane, ridicîndu-mi tot mai sus şi mai sus preţul...

AICI TOATĂ LUMEA, INCLUSIV EU, ESTE ÎNGROZITOR DE NORMALĂ.

Hai să-ți spun o poveste, nu-ți strică. Odată, tatăl tău și-a pus aripi lungi, de corb. – Ce faci?, l-am întrebat mirată. – Mi-am pus aripi lungi, de corb. – Bagă de seamă, sufletele, dacă îți mai pui încă o dată aripi lungi, de corb, eu nu mai am nimic de pierdut. – După aceea am alergat la tramvaiul 4, ca nu cumva să întîrziem de la cursul de o jumătatea de oră al Poporului Liber. Treceam, ne mistuiam, am fost odată, ca niciodată.

Eu, fiule, aceste sentimente nu le trăiesc, îmi aduc aminte doar de cuvintele umilitoare. În privința cuvintelor însă, chiar așa este. – Lizike, de ce crezi atît de mult în cuvinte?, m-a întrebat tatăl tău. – Dar în ce să cred, nătăfletule, în dumneata?! – Doamne ferește!

Odinioară, ne duceam des la picnic, luam cu mine de toate, într-un coș împletit, iar el, aducea o sticlă de vin, un „vinișor slăbuț de casă"; se juca cu sticla, ca și cu o păpușă. Hoinăream prin munți. Este incredibil și azi pentru mine că atunci nu m-am culcat cu el.

Mai tîrziu, într-o mizerabilă încăierare nocturnă –, beat criță, tatăl tău s-a urcat peste mine, iar eu nu l-am dat la o parte (ca pe o omidă; omidă – pentru că, pesemne, avea burta albă și rece, pe care o apăsase peste a mea), îmi era frică, eram niște certăreți înrăiți, mult prea pripiți, și-mi era și milă, simțeam o milă scîrboasă față de noi, stăteam întinsă, încremenită, cu picioarele desfăcute – ajută-mă, Dumnezeii mătii! Încă gîfîia, iar eu mi-am închis ochii să nu-i văd fața, dar dindărătul pleoapelor lăsate, vedeam și simțeam totul. – Nu, nu vreau, nu, blestemat să fii! – Dar bietul de el s-a trezit (pe jumătate) din beție, aproape imediat. Și a început să-mi povestească(!) pe îndelete, cît de tare mă dorise el, atunci, în pădure, și eu nici măcar nu mă împotrivisem, pentru că nici nu-mi dădusem seama de curentul enigmatic care vibra în el, deci nu e de mirare dacă el, uneori, devine *neputincios*... Tîmpitu'! Dacă ar fi știut cum mă întorceam eu acasă de la acele picnicuri, înfiebîntată și umezită, și cum mă strecuram pe lîngă mama... pur și simplu, dacă ar fi știut cît de mult l-am iubit, cînd îl iubeam.

„MĂ IUBEȘTI, SAU PUR ȘI SIMPLU FACI UN JOC URÎT?" – SCHELĂLĂIE. ACOLO ESTE PATUL TATĂLUI MEU. IAR CEL CARE SE AFLĂ ÎN PAT E TATA. CU ARIPILE FRÎNTE. DEMN, ASEMENEA UNUI CERB CU URECHI, ACELEAȘI URECHI MARI. SCLIPEȘTE UN ZÎMBET MĂRUNT. GLUMEȘTE CU MINE. ÎMI AMINTESC, ODATĂ NE-AM DUS LA VÎNĂTOARE, PE HÎRTOAPELE VESTULUI SĂLBATIC (DEPARTE, CHIAR DINCOLO DE CONACUL VULTURULUI)... ERA DESTUL DE PLICTISITOR SĂ TRAGI ÎN TUFELE DE MESQUITE, AȘA CĂ NE-AM TUPILAT ÎNDĂRĂTUL UNOR STÎNCI. TATA S-A TUPILAT ÎN SPATELE STÎNCII SALE DE PIATRĂ, IAR EU M-AM TUPILAT ÎN SPATELE STÎNCII MELE DE PIATRĂ ȘI AM ÎNCEPUT SĂ TRAGEM UNUL ÎN CELĂLALT. A FOST INTERESANT.

Cînd am deturnat un avion, eram tot atît de bătrînă, ca şi acum. Nu are importanţă unde s-a întîmplat asta. L-am rugat pe pilot, care avea sex-appeal, să mă scoată basma curată în faţa autorităţilor şi să nu batem toba despre cele întîmplate. Presa a tăcut mîlc, poţi verifica, fiule.

REMBRANDT are o pictură: Ganymedes între ghearele vulturului. Azi-noapte, am zburat spre înalturi şi am văzut că micuţul în pielea goală tocmai se pişa. M-am apropiat de el, dar vulturul m-a ciupit de braţ. Avea ochii plini de ură. Mă prăbuşeam, iar Ganymedes îmi făcea semne...

Eu nu doresc lumea de dincolo. Vreau să spun că nici măcar teoretic. Cred că nici Dumnezeu nu aşteaptă asta de la noi. Nu vreau să te supăr, ca atare nu voi scrie acest lucru, e Dumnezeul tău. N-am nimic cu Dumnezeu, nu urăsc inexistenţa lui.

Uneori uit că trăiesc. Stau între pernele ridicate şi vorbesc cu Dumnezeu. Seamănă cu *TÁTRAY Vili,* dar fără vioară. Cînd mă aşez pe scăunel şi văd cum sub pat ghemotoacele de praf abia de se pot învîrteji peste paie, da, în asemenea ocazii îmi amintesc – şi, cîteodată chiar simt – că trăiesc. În regulă, deci. Aş mai vrea să ştii că în grădină a început să-mi curgă sînge din nas. Am tîrît scaunul de grădină lîngă grămada de nisip, acolo s-a întîmplat. Sîngele a înnegrit complet nisipul, mi-am aplecat capul, sîngele picura, n-am îndrăznit să mă întind pe spate, aşa cum se recomandă, fiindu-mi teamă că mă înec, ca şi Attila, regele nostru. Apoi, gestul acela, cînd mi-am atins nasul să desprind cojile uscate de sînge, a fost pentru mine atît de *străin* – încît mi s-a făcut groază, groază!

Mă bucur mai ales că dorm singură. Dorm singură în patul meu tare, îmi pun mîna sub ceafă şi mă gîndesc la tine, băieţelul meu.

DACĂ AM PUTEA ALEGE CINE ANUME SĂ ÎNVIE, CREZI CĂ L-AM ALEGE PE IISUS?

În seara dinaintea înmormîntării tale, fiule, voi veni de departe. Voi fi obosită, bluza îmi va mirosi a transpirație. Voi căuta prilejul să fac baie. Voi lepăda de pe mine pulberea cenușie a drumului. Nu am haine de schimb, soru-mea mai mare mă scoate din impas. Mă enervează că rochia ei îmi stă bine, văd în ochii ei că sînt frumoasă, iar acest lucru mă bucură.

O voi îmbrățișa, iar ea va fi surprinsă.

– Mănîncă, Lizike, va spune apoi, și deja a și adus cu mîinile ei perfide, tava cu pogăcele. Pogăcelele ei sînt faimoase. O disprețuiesc, pentru că folosește cîntarul atunci cînd face prăjituri. Compensez. Atunci voi izbucni prima dată în plîns. – Mănîncă, Lizike, asta o să te liniștească; mîna mi se contractă spasmodic, pogăcelele îmi alunecă printre degete – dar pentru numele lui Dumnezeu, eu nu vreau să mă liniștesc, de ce ar trebui să mă liniștesc – și încep să hohotesc. Frumoasa și tîmpita de soru-mea *mă liniștește* îmbrățișîndu-mă, moment în care, încă suspinînd desigur, încep să rîd.

Clătinîndu-ne, valsăm sprijinindu-ne una de cealaltă, ne rotim prin cameră, de pe tava de argint vor cădea pogăcelele cu caşcaval. Pic-poc. Unchiul tău, în calitatea lui de amoroso oficial, le adună de pe podea, zîmbind.

Fiule, a doua oară voi plînge atunci cînd vor șterge, de pe tăblița catafalcului, numele tău: nu tu vei fi *următorul*.

VOI NIMICI TOATE SEMNELE, LE VOI ZĂDĂRNICI. VOI RECUPERA, RÎND PE RÎND, FIECARE NECROLOG TRIMIS, APELÎND CÎND LA FORȚĂ, CÎND LA DIFERITE ȘIRETLICURI, DISTRUGÎNDU-LE PE TOATE. LA FEL VOI PROCEDA CU ACEL NUMĂR DIN ZIARUL MAGYAR NEMZET, CARE CONȚINE NOTIȚA REFERITOARE LA ASTA. PRINTR-O TRUDĂ ÎNCEATĂ ȘI GREA, VOI ȘTERGE PE RÎND ÎNSCRISURILE, DE PE PIATRA FUNERARĂ, NUMELE MAMEI, CELE DOUĂ CIFRE, IAR ÎN FINAL, CRUCEA. ȘI, PROMIT DIN TOATĂ INIMA CĂ N-AM SĂ MAI PĂCĂTUIESC.

Cum va fi, fiule, înmormîntarea ta? O descriu: va fi o înmormîntare militară, somptuoasă, tineri chipeşi vor sta de gardă, pe grumazul lor, în tăieturi minuscule, fine, clocoteşte un sînge negru, gros. N-are importanţă. Se vor spune apoi cîteva minciuni anoste despre patrie, ca de obicei. Televiziunea va transmite totul în culori, în clipa aruncării bulgărilor de pămînt, voi reduce sonorul.

O descriu: la înmormîntarea ta, fiule, vor cuvînta militari de seamă, cu grade înalte, *hochinteligenţi*. Vor avea o ţinută aleasă, toţi se vor strădui să accentueze ceva din profunzimea tragediei, cel puţin o fărîmă! Ochii lor vor fi din sticlă, bile de sticlă, fermecător de frumoase. Einstand. N-are importanţă. Vor spune apoi cîteva minciuni anoste despre patrie, iar noi vom fi impresionaţi pînă în adîncul inimii.

O descriu: la înmormîntarea ta, fiule, femeile vor veni în pînze însîngerate. – A sosit, îşi şoptesc una alteia, iar în faţa ta îşi vor apleca ochii, bărbatule, nu fi supărat pe mine, am o boală femeiască. Toate te vor săruta pe gură, tîrfele. N-are importanţă. Mi-e scîrbă de imaginea ta, văd că limba ţi-e vînătă. E imposibil!

O descriu: eşti scîrbos, fiule, odios, străin, puternic. Cum să trăiesc fără tine? De ce te amesteci în viaţa mea? N-are importanţă. Cuvintele mele se prăvălesc peste mine, ca şi bulgării de pămînt, care se prăvălesc peste tine. Ochii mei, gura mea.

O descriu: la înmormîntarea ta, fiule, voi aştepta înţelept pînă ce groparii vor înălţa cu meşteşug o movilă, apoi, cu inima grea şi cu o stîngăcie grotescă, mă voi apleca înainte, precum clovnii, afundîndu-mi faţa în noroiul argilos. Printre genele închise pe jumătate văd grimasa consternată a surorii mele, văd cum îmi şterge faţa, stau acolo culcată printre eşarfe, mulţimea eşarfelor de mătase se înfăşoară în jurul meu, dobitocii, au uitat sub mine scheletul din sîrmă al unei coroane care îmi împunge mi jlocul; voi rămîne acolo culcată, fiule, întinsă lîngă tine, maica ta leşinată, cu un sărut argilos... Mi-e greu să respir. Încet, încep să cred şi eu în groaznicul meu joc. Văd că sora mea îşi dă seama de tot.

HAI, GÎNDACULE DE COLORADO, SĂ TREZIM CIOCLUL!

O descriu: la înmormîntarea ta, fiule, voi face scandal. Îi voi opri pe groparii care aruncă pămîntul cu lopata; voi cere cu o voce calmă să fie cîntăriți bulgării. – Pînă la gram!, spun liniștită, fără să admit obiecții. Sora mea scoate din poșetă un cîntar farmaceutic, strălucitor, din aramă. – Desigur, spun cu dispreț. Sora mea este frumoasă și zîmbește. – Greutățile nu sînt la mine. – La cine sînt greutățile?, întreb timidă și exigentă în același timp. Îndoliata adunare, fiule, șușotește.

O descriu: la înmormîntarea ta, fiule, primesc condoleanțele. Cînd Blanka ajunge în fața mea, o îmbrățișez. Jalea i-a urîțit fața, fruntea i s-a îngustat, *totul e disproporționat*, ochii ei s-au apropiat prosteşte, iar gluma ei cu strabismul n-a rezolvat asta. Vom sta mult așa; tremur. Deschizîndu-mi ochii, văd pe un alt mormînt niște gropari, mănîncă slănină. – Lajoska, am ceapă verde. Mă simt plină de recunoștință; n-are importanță.

O descriu: la înmormîntarea ta, fiule, aș vrea să fiu frumoasă. Frumoasă! Mai tîrziu, aș vrea să fiu o femeie atrăgătoare, gingașă, pe care doliul o chinuise, fără să o răpună, dar este puternică doar pînă cînd aude șoptindu-se în spatele ei nu că este o femeie puternică, ci că este o femeie frumoasă. – Dimineața, doar în sutien, exersez în fața oglinzii cum trebuie să întind mîna. Oare să spun mulțumesc sau, mai degrabă, să turui ce-mi vine în minte, da? Sincere condoleanțe. Da. Deci, voi fi frumoasă. *Negrul* mă va face, pur și simplu, ispititoare. Mă voi gîndi că *eu sînt pămîntul*, iar rîmele, care intră în mine, sînt bărbații. N-are importanță, mie nu mi-e scîrbă de nimeni. – Vino-ți în fire, scumpo, spune soru-mea, nu prea încet.

O descriu: va fi o clipă cînd nu voi îndrăzni să mă uit la Blanka, o îmbrățișez cu putere, coapsa mea își caută fără dibăcie locul, printre lacrimi îi văd pe gropari mîncînd slănină. Blanka mă strînge, – trăiesc, îi șoptesc, – iată că trăiesc, lobul urechii îi este găurit, – bine, draga mea, bine, mai rău decît atît nu poate să fie, îmi spune, – nu-i așa că trăiesc?, repet îmbătată de izbîndă.

Aș vrea să fiu mai nepăsătoare, fiule. La mormîntul tău ar trebui să stau nătîngă, ca un dobitoc, n-aș avea voie să mă gîndesc la propoziții. La mormîntul tău, la mormîntul tău ar trebui să fiu la fel ca tine.

HAI, GÎNDACULE DE COLORADO, SĂ TREZIM CIOCLUL!

O descriu: la înmormîntarea ta, fiule, nu-mi pot dezlipi privirea bătrînă de pe fața ta. Între mamă și fiu nu poate exista prietenie. Îndărătul mamei-prieten, fiul surprinde de-ndată pe spionul care pîndește, iar îndărătul spionului, pe femeia geloasă. Dinspre partea ta, fiule, am fi putut să fim prieteni... Îl rog pe Dumnezeul tău să te învie. Îi voi oferi afaceri avantajoase. – Uite, Stăpîne, voi începe cu șiretenie.

O descriu: la înmormîntarea ta, fiule, peste sicriu vor întinde steagul unguresc. Roșu! Alb! Verde! N-are importanță; vor spune apoi cîteva minciuni anoste despre patrie. Îți aud glasul – greutățile sînt în buzunarul meu, spui chicotind. Dar preotul firav, prietenul tău, face ordine. Spune: *vă rog,* și își ridică mîna. Totuși, nu poate face nici el prea multe. La Dumnezeu nu-mi place faptul că este atotputernic... Cred că aș fi mai liniștită dacă Dumnezeu ar fi prietenul tău, stînd și ștergîndu-și, acolo, ochelarii aburiți, cu rama din sîrmă. N-are importanță.

O descriu: e necaz mare, fiule. Indiferent dacă Dumnezeul tău există sau nu, nu așa ar trebui să se trăiască. Te rog, fiule, asta stă în puterea ta, iartă-mă.

O descriu: am descris-o: o descriu. <Am descris-o.>

Fiule.

S-a făcut noapte. Aici totul este străin, nici măcar mașinile nu le recunosc după zgomot. Mă uitam la fotografia ta și mă gîndeam, chiar dacă există viață de apoi, iar tu mai exiști într-un fel sau altul, *moleculele* niciodată nu se vor mai realcătui așa cum... Sînt obosită. Nu-mi înțeleg pierderea, o accept doar.

HAI, GÎNDACULE DE COLORADO, SĂ TREZIM CIOCLUL!

Încerc să-mi repet că ai murit, nu cumva să uit asta, nici măcar o secundă, ar fi penibil, aimuritaimuritaimurit.

„Deci, atît de grav e?", a întrebat mama, de parcă mă certa.

MULT TIMP, NU MI-AM VĂZUT TATĂL. DAR LA SFÎRŞITUL LUI OCTOMBRIE MI-A TELEFONAT EL. ERA FOARTE AGITAT, LA ÎNCEPUT NICI NU I-AM RECUNOSCUT VOCEA. TRIST ŞI FURIOS, MI-A TURUIT CĂ NEÎNDESTULAŢII ZUNINO ŞI ZUNGRI, PRETEXTÎND CĂ-ŞI LĂRGESC COFETĂRIA URIAŞĂ, VOR SĂ NE DEMOLEZE CASA UNDE LOCUIEŞTE ÎNTREAGA FAMILIE.

– CASA PĂRINŢILOR MEI, CASA MEA, CASA TA, BĂTRÎNA CASĂ DEVOTATĂ DE PE STRADA GARAY – ÎI TOT DĂDEA ÎNAINTE, ÎN LAMENTAŢIA-I MELODIOASĂ UITÎND, POATE, CHIAR DE DUREREA INIŢIALĂ.

NU MI-A VENIT FOARTE GREU SĂ-I ÎMPĂRTĂŞESC SENTIMENTELE. CÎND OMUL TRECE DE TREIZECI DE ANI, TOATE SCHIMBĂRILE REPREZINTĂ PENTRU EL SIMBOLUL ODIOS AL TIMPULUI TRECĂTOR; APOI, ERA VORBA DESPRE ACEA CASĂ CARE ÎMI AMINTEA NEÎNCETAT DE BEATRIZ. AM VRUT CHIAR SĂ-I ADUC AMINTE ACEST LUCRU DESTUL DE PENIBIL, DAR EL NICI MĂCAR NU MĂ AUZEA.

NECAZUL TATII M-A UMPLUT DE O BUCURIE BOLNĂVICOASĂ; ÎN ADÎNCUL SUFLETELOR NOASTRE NE-AM URÎT ÎNTOTDEAUNA.

DE-NDATĂ CE AM AJUNS ÎN STRADA GARAY, CAMERISTA, PE CARE N-O VĂZUSEM NICIODATĂ ŞI CARE, DUPĂ CÎTE ŞTIU, NU MĂ VĂZUSE NICI EA VREODATĂ, M-A RUGAT SĂ FIU AMABIL ŞI SĂ AŞTEPT PUŢIN. DOMNUL, CA ÎNTOTDEAUNA, ESTE ÎN PIVNIŢĂ, DEVELOPEAZĂ FOTOGRAFII. PE PIANUL NEÎNGRIJIT, LÎNGĂ GLASTRA GOALĂ, ZÎMBEA PORTRETUL MARE AL BEATRIZEI (MAI DEGRABĂ NEVEROSIMIL DECÎT VETUST), PICTAT CU STÎNGĂCIE. NIMENI NU NE PUTEA VEDEA; ÎN DISPERATA-MI CRIZĂ DE TANDREŢE, M-AM APROPIAT DE PORTRET, VORBINDU-I:

– BEATRIZ, BEATRIZ ELENA, BEATRIZ ELENA VITERBO, DRAGA MEA BEATRIZ, BEATRIZ A MEA PE VECI PIERDUTĂ, SÎNT AICI, <TEXT ALTERAT>.

Stă culcată în pat, cu pernele ridicate la spate, privindu-mi, cu un zîmbet uşor, condescendent, încurcătura. O femeie palidă într-o odaie mică.

„Dă-mi supa." În ceaşcă se clatină o zeamă cenuşie, văd cum untura închegată se desprinde de pe peretele de porţelan. E neplăcut s-o aud cum soarbe. Tăieţeii îi atîrnă din gură, îi suge, făcîndu-i să dispară cu o iuţeală subită.

„Ce curajos eşti astăzi", spune mînuind lingura. Sar în picioare, mai degrabă repezit, decît iritat. „Dar mamă, de ce nu-mi spui?" „Tocmai asta voiam", răspunde plecîndu-şi ochii; şi-a vărsat supa, tăieţei fini îi alunecă pe gît. Viermuşii se împotmolesc în adîncitura palidă, plină de pete hepatice a claviculei. Întind mîna într-acolo, tăieţeii se sfărîmă între degete. Îi pun înapoi, unul cîte unul, în ceaşcă. Mama mănîncă netulburată, cîtiva tăieţei îi alunecă între sînii mari, albi şi plaţi. Întind mîna după ei, dar cînd îi prind, se divid ca rîmele. Îi las să alunece în continuare, iau bucăţile rămase şi le aşez pe o farfurie. „Astă-noapte am căzut în nas", zîmbeşte, „i-am trezit de trei ori astă-noapte!" Rîde cînd spune: „Apoi, am făcut pipi pe mine." Se simte mirosul.

„Bună. E bună", spune cînd pune la loc ceaşca. „Ai hrănit-o frumos pe bătrîna ta mamă." Îi prind mîna. Stăm aşa mult, în linişte; mă uit la cuvertură.

„Să mergem la closet", spune pe neaşteptate.

„Bine", îi răspund, dar nu mă mişc, pentru că nu ştiu ce am de făcut. „Ridică-te. Prinde-mă de subsuori şi ridică-mă. Ia-mă de braţ. Ai grijă de picior. Să pornim." Ca un militar sau ca un specialist într-o problemă din domeniul lui, fără blazare, dar şi fără cel mai mic semn al agitaţiei.

FIREŞTE, ÎN TIMP CE SCRIAM ACEASTĂ ISTORISIRE, ERAM, UNEORI, SĂTUL DE TOATE, ATÎT DE SINCERITATE, CÎT ŞI DE PROBITATE, DORIND SĂ SCRIU IARĂŞI CÎT MAI REPEDE CEVA ÎN CARE SĂ MINT NIŢEL, SĂ FIU PUŢIN FALS, AŞA CUM MI SE ÎNTÎMPLĂ, SĂ SPUNEM, ÎN MOD NORMAL.

Mă ridic. Se trage mai sus, se apleacă-n față și dă la o parte învelitorile, o plapumă descusută și o pătură cafenie, subțire, care spre margine are o gaură mare, arsă; conturul găurii e destrămat, maron închis. Geme.

„Doare."

„Încet numai, numai încetișor." Cămașa subțire de noapte îi cade în față; în pat duhnește un miros stătut. Cămașa de noapte i-a alunecat pînă la rădăcina coapselor, mă gîndesc, la modul foarte serios, dacă să bag sau nu de seamă asta. Dar este atît de greu să conștientizez că toate acestea reprezintă o realitate simplă și personală, încît (făcînd pe grozavul) ele nu mă mai preocupă. Se vede capătul pilozității pubiene; este ca și cum aș fi de niciunde. Pansamentul se întinde de la rădăcina coapsei pînă la genunchi. În jur, pielea este galben-cafenie, probabil de la iod. Pulpa, gamba sînt foarte subțiri, genunchiul, o proeminență osoasă. Chiar și așa, gamba își etalează frumusețea de odinioară. Pulpele nu se ating, între ele, carnea atîrnă flasc. Îi prind pulpa.

„Ce bună e, caldă."

„Doare. Acum sîngele coboară, din cauza asta doare." O unghie de la picior e neagră, din cauza echimozei, celelalte sînt gălbui. Pe degetele de la picioare, bătături. Văitîndu-se încet, își coboară un picior, își caută pipăind papucul moale. Îl văd, dar nu mă mișc.

„Unde mi-e papucul?", are vocea răgușită. I-l dau. „Ai grijă, nu mă atinge." „Am grijă, dar nu tot repeta să am grijă." Se reazămă cu mîinile de pat, plasa din sîrmă scîrțîie, se răsucește în așa fel încît să ajungă jos și cu celălalt picior, cel pansat. Aceste mișcări au epuizat-o, stă vlăguită pe marginea patului, o vrabie mototolită. Îi aranjez cămășuța subțire, șifonată, murdară.

„Prinde-mă de subsuori și ridică-mă." Stau crăcănat, între picioarele mele, cele două picioare ale ei, mă aplec, caut locul de unde s-o apuc. Sărmana ei carne! Părul îi strălucește unsuros, are un miros împuțit. Mă strîmb. La mijloc s-a făcut cărare, șuvițele atîrnă drept, de-o parte și de alta a capului, lăsînd urechile descoperite. Cărarea e albă, pe pielea țestei văd mătreața, lamele mici, palide, găurite de firele de păr.

DOMNULE, PRIMIȚI MULȚUMIRILE NOASTRE PENTRU FREUDIZAREA DEVOTATĂ.

Îmi îndoi picioarele, îi prind trupul, feţele noastre se lipesc una de alta, ca-n filme. „Ai slăbit." Ochii ei parcă ar fi pe fundul unei gropi, în jurul lor umbre întunecate, obrazul îi este la fel ca odinioară, gros, bombat, în colţurile gurii, riduri puternice şi cîteva fire ţepoase de păr, aşa slăbită cum e, guşa e bizară, atîrnă, de parcă ar fi un balon din care a ieşit aerul.

O ridic mai uşor decît mă aşteptam, geme încet de durere, mă trag înapoi, mă izbeşte iarăşi mirosul tare al trupului bolnav. „Stăm aici, ca doi îndrăgostiţi", spune apatică. Mă simt stînjenit, „să mergem." „Ia-mă de braţ." O iau de braţ. „Nu aşa, mai tare", spune enervată. Chipul meu este, probabil, sublim, prea politicos sau prea caritabil, pentru că mai adaugă, „nu mergem la plimbare, ci la closet."

Ne tîrşîim pe coridor, pe mijlocul acestuia, ca nu cumva să ne împiedicăm de picioarele celor aşezaţi pe margini. Bolnavii stau gură-cască, unii dintre ei şed la baza peretelui. Acolo e întuneric. Cîte o cîrjă ridicată. Veceul se află departe, la capătul coridorului. Se opreşte să se odihnească, mă sprijin de ea. Nu ştiu unde să mă uit, la ea nu vreau. În ciuda zgomotului ţevăraiei curbate şi al murmurului scăzut, dar continuu al celor care aşteaptă, nu aud decît respiraţia ei.

O cîrjă, căzînd peste marginile diforme ale plăcilor de piatră, alunecă cu un zgomot puternic de-a lungul peretelui. Trec peste ea, dar mama rămîne încremenită locului, ea nu poate decît să-şi tîrşîie picioarele. N-am cum s-o las acolo, mă uit a cui poate să fie cîrja. Vîrful ei arată înspre un trup învelit în cîrpe, cu capul pansat în tifon însîngerat; capul stă aplecat. Îi vorbesc, dar zadarnic, capul nu se clinteşte. Îmi repet vorbele. O femeie uriaşă stă pe un geamantan, are obrajii graşi, toate părţile trupului ei sînt zdravene, ce căuta aici?, din trupul ei mare, rustic alunecă o voce subţire, isterică.

„Eşti tîmpit? Tîmpit de tot? Ce vrei, nu vezi că a murit?"

CE VREI, NU VEZI CĂ SAP UN MORMÎNT? CÎND SE HRĂNEŞTE, NICI LEUL NU SUPORTĂ SĂ FIE TULBURAT. DACĂ NU ŞTII ASTA, TE ÎNVĂŢ EU. HAI, GRĂBEŞTE-TE; FĂ CE ŢI-AI DORIT.

Drept răspuns, lovesc cu poftă cîrja care rămăsese suspendată, făcînd-o să se rotească asemenea unui baston de promenadă. Nimeni nu spune nimic, trebuia făcut de mult acest lucru.

„Nici n-am ştiut că poţi să fii şi aşa." Ridic din umeri.

În faţa uşii veceului devin nesigur. „Haide, crezi că de aici pot să merg mai uşor?" Veceul bărbaţilor este închis, ne tîrîm în cel al femeilor. Mama se agaţă de peretele din scîndură. Prima cabină e liberă, dar nu este hîrtie în ea; caut în spatele capacului. „Am adus cu mine" – şi scoate hîrtia din cămaşa de noapte. „Unde naibii ai păstrat-o?" „Am cusut aici înăntru, un buzunar. Un buzunar secret." Mă uit involuntar într-acolo, îşi bagă mîna prin porţiunea dintre ultimii doi nasturi. Văd prin deschizătură. Partea de sus a piloziţăţii pubiene este rasă. Mă înduioşez. Deci, asta era! *Au tăiat barba piticului.* Mirişte. Aş vrea să pipăi cu vîrfurile degetelor, rădăcinile tari ale firelor de păr tăiate.

„Din greşeală, dobitocii! Şi ştii ce au spus? Crezuseră că mă duc să nasc." „Nu *li s-a părut suspect* că nu ai burtă?" „Poate m-am îngrăşat." „Da de unde", spun automat şi roşesc. Toate astea la un loc o enervează şi mai tare. Nu am nici o reacţie.

Ne tîrîm în cabină; este preocupată doar să-şi rezolve treburile, îşi trage în sus cămaşa de noapte şi-şi îndepărtează picioarele. O prind de subsuori, ca să o aşez. „Nu", îmi atrage atenţia, „mai întîi întinde hîrtie pe margini", îşi duce mîna spre buzunarul secret, gest pentru care îşi lasă cămaşa de noapte, care se prăbuşeşte într-o fulgerare albă, atît de repede, încît amîndoi ne grăbim s-o prindem; ea se clatină, eu mă întind s-o apuc, din cauza asta îmi pierd echilibrul, cu o mînă îi ţin mijlocul, cu cealaltă mă proptesc de peretele din spatele chiuvetei. Cade tencuiala.

TRISTEŢE ŞI INFINIT. CÎINI CU BURTA LIPITĂ DE SPINARE ALEARGĂ TĂCUŢI, COASTELE LOR PARCĂ AR FI ÎMPLETITE DIN NUIELE. ÎN RĂNILE ALBE ALE PEISAJULUI ZBOARĂ CIORI. FIREŞTE, FIREŞTE, UITAREA, TRECEREA – DAR UNDE S-A RUPT FIRUL? TRĂIESC TOTUŞI, TOTUŞI E GREU, MAMĂ, TOTUŞI E GREU.

„Nătăfleţule, ce faci matale?"

„Te ţin."

Mă aplec în faţă, spre vasul veceului, iar ea se întinde domol pe spate, în braţele mele, de parcă am dansa. Necazul e că nu pot ajunge într-o parte, pentru că stau între picioarele ei. Îmi amorţeşte braţul. Pînă la urmă îmi iau mîna de pe ţeava care coboară din rezervorul de apă, după o scurta clipă de nesiguranţă, stăm deja iarăşi bine.

„Unde s-a rupt firul?" „Hîrtia", îmi răspunde în timp ce se agaţă de gîtul meu, căutîndu-şi buzunarul secret. Las frîu liber dorinţei din vîrful degetelor. „Mi-e frig." „Da." Pe şezut, pielea îi este ca de gîscă, iar carnea subţire, rece.

„Dar pentru numele lui Dumnezeu, să ne grăbim odată." Acum observ că nu ne tutuim. „De ce nu mă tutuieşti?" Izbucneşte într-un plîns uscat.

„Pentru că trebuie să mă c...!"

„Bine, bine", mormăi speriat, „aşa, aşază-te frumos."

„Hîrtia", îmi spune şi nu se mişcă, mă ţine de gît, pare din nou puternică.

„Îmi miroase gura a medicamente", adaugă. Nu sînt atent, sînt preocupat cum să aştern hîrtia pe margini. Considerînd că totul este absolut inutil, fac economie. Apoi, o prind iarăşi de subsuori.

„Aşa, aşază-te frumos." Îşi ridică iar cămaşa de noapte, îşi tîrşîie laba piciorului, caută o poziţie mai comodă. Încep să-i cobor trupul, îşi îndoaie uşor genunchiul. Această poziţie îmi provoacă un surprinzător sentiment de aservire, îmi îndrept urgent privirea la ţeavă. S-a băşicat vopseaua. Mama geme.

„Nu pot. Nu mi se-ndoaie piciorul." Rămînem aşa. Pe ea o preocupă doar lucrurile practice. „Şi aşa numai pipi mi-a trebuit." Nu mă mişc, pentru că iarăşi nu ştiu ce ar trebui să fac. „Unicul meu fiu, ridică dumneata capacul." Mă gîndesc de-ndată la hîrtie, îmi mut piciorul de colo-colo, la fel de problematic ca şi adineaori, adun hîrtia, înghesuind-o în buzunarul de la blugi. „Să nu uiţi să mi-o daţi înapoi", îmi atrage atenţia cu seriozitate. Ridic capacul, stînd în picioare face pipi, se aude puternic cum curge. Încep să rîd, rîde şi ea, astfel că nu mai poate continua, zgomotul de adineaori încetează. „Aşa nu pot, poartă-te serios." Mai picură puţin, într-adevăr e supărată, „m-ai deranjat, restul rămîne în mine."

„ŞI-A DUS TAINA ÎN MORMÎNT."

Pornim înapoi, ne tîrîm pe coridor, cîrja e tot acolo unde am aruncat-o, mă uit la cucoană, sigură de sine, aceasta mă măsoară din priviri, nechinuimmaideparte, „nu eşti obosită?", dă din mînă a lehamite, o enervează bunul meu simţ care stă la pîndă, nu mă mir, o culc, îmi fac loc pe un scaun, mă aşez lîngă patul ei.

„Ce bun şi ce cald e patul", suspină. Stau pe scaun, îi mîngîi mîna, e aspră, solzoasă. Adoarme... Îmi retrag cu grijă mîna din mîna ei, pornesc încet spre uşă, alunec, de parcă ar fi încă lîngă mine.

„Nu pleca încă."

Mă întorc, capul i-a dispărut în perna ridicată, faţa îi este roşie, ochii îi strălucesc în adîncul găvanelor. – – – – Îmi face loc, mă culc în adîncitura de forma unei coveţi pe care o scobise trupul ei. Mă întorc pe o parte, pantofii îmi atîrnă. Se întoarce înfierbîntată înspre mine, simt că are febră. Plînge iar. Rămînem aşa. „Măi!" „Poftim." „Măi!" În momentul acela spun şi eu: „Măi." „Măi", mama se preface că s-ar ruşina, se joacă, „măi... măi, dă-mi înapoi hîrtia!" Mă ridic de lîngă ea rezemîndu-mă într-un cot, dar hîrtia este tocmai în celălalt buzunar, mă foiesc mult.

Simt că parcă mă arde. E fierbinte. „Nu te mişca, rana." Stăm culcaţi. „Trebuie să plec." „Du-te, nătăfleţule." Cobor cu greu. Îi sărut mîna. „O să mor", îmi spune mama. „Aş...", îi răspund. „Mi-e frică, băieţelul meu." Văd că totuşi am murdărit cearceaful cu noroi.

CÎND SCRIEM O CARTE, ABIA LA SFÎRŞITUL SFÎRŞITULUI AFLĂM CU CE ANUME TREBUIA SĂ ÎNCEPEM: AL TATĂLUI ŞI AL FIULUI –

Sfîrşit.

TOATE ACESTEA LE VOI DESCRIE, CÎNDVA, ŞI MAI EXACT.

NOTE

[1]**ILLYÉS Gyula** (1902-1983). Unul dintre cei mai mari publicişti, scriitori, dramaturgi şi poeţi maghiari. Creaţia sa literară reflectă specificul naţional al destinului poporului maghiar, opera sa reprezentînd începutul schimbărilor paradigmatice din societatea şi, implicit, din literatura maghiară. (Nota trad.)

[2]**CSÁTH Géza** (1887-1919). Medic, scriitor, critic literar, estet muzical. Un novator în proza maghiară de la începutul sec. XX, mai ales prin scrierile sale de tip experiment pentru vremea respectivă, texte în care descrie personaje groteşti, cu manifestări psihopatologice, inserînd, în acelaşi timp, rezultatele cercetărilor moderne, pentru vremea respectivă, din domeniul psihologiei. Opera sa este recunoscută începînd doar din anii '70. (Nota trad.)

[3]**HATÁR Győző** (1914). Constructor, scriitor, poet, dramaturg, filozof maghiar (pînă în '90, o personalitate incomodă pentru regimurile politice) care, începînd din anul 1957 trăieşte la Londra. În creaţia sa – proză, poezie, dramaturgie, eseistică filozofică - se regăseşte preocuparea pentru marile probleme uman-universale, tematică pe care o tratează într-un mod personal, conform concepţiei sale pesimiste privind istoria, deseori mitologizată. (Nota trad.)

[4]**SZABÓ Dezső** (1879-1945). Scriitor, publicist, unul dintre personalităţile remarcabile ale literaturii maghiare din perioada interbelică. În opera sa se regăseşte specificul elementelor expresionismului timpuriu, stilul său literar influenţînd literatura maghiară a anilor '20, personalitatea sa debordantă - mai cu seamă componenta sentimentală - fiind un simbol pentru tinerii din perioada respectivă. (Nota trad.)

[5]**SZENTKUTHY Miklós** (1908-1988). Scriitor (autor a numeroase nuvele, drame şi eseuri) şi remarcabil traducător - mai cu seamă din literatura engleză. Opera sa, cu predilecţie scrierile istorico-filozofice, reflectă problematica eternă a existenţei umane, precum şi miracolul tehnicii raţionamentului uman. (Nota trad.)

Alte introduceri în beletristică

E ora două din noapte, e foarte cald şi din stradă se aude plînsul unui copil al străzii întrerupt din cînd în cînd de zgomotul farurilor de automobil pe care le sparge cu o rangă de fier. Nu mă pot ridica din pat să mă duc la fereastră şi să văd ce se întîmplă de fapt. Îmi ascut auzul cît pot şi disting în bocetul continuu al copilului doar cuvîntul „mamăăă" pe alocuri. Îmi imaginez că Piaţa Lahovary e pustie, nu tu un cîine, nu tu un taximetrist, un poliţist, cineva care să-l perturbe pe aurolac din litania lui, să-l latre, să-l înjure, să-l bruscheze. În alte nopţi e plin de alde din ăştia prin piaţă, auzi muzică, motoare ambalate, voci de fete care lucrează cu ora, bîzîitul staţiilor de radio din taxiuri. Acum, nimic. Poate doar alţi insomniaci ca mine care aud ceva, dar nu se simt îndemnaţi să se ridice din pat şi să intervină cumva. Probabil că nici unul dintre ei nu şi-a parcat maşina în piaţă.

După voce, copilul nu pare să aibă mai mult de 10-11 ani şi mă gîndesc ce conţinut o avea în mintea lui cuvîntul mamă. Dacă l-a părăsit încă din maternitate, deci dacă nu a văzut-o niciodată, noţiunea este oare lipsită de conţinut? Să fie doar o fredonare a unei melodii triste pe care a auzit-o la alţii? Dar dacă femeia care i-a dat naştere a fost o beţivă, remăritată, violentă, l-a trimis la cerşit, la furat şi, cînd s-a întors cu mîna goală, l-a ciomăgit? De ce o fi plîngînd-o aşa? Sau poate ce bîzîie el, celelalte cuvinte din jurul cuvîntului mamă, sînt doar înjurături şi măscări? Greu de descifrat doar din melodia plîngăreaţă şi din furia loviturilor în sticlele farurilor care sînt sentimentele acestei fiinţe umane care se mişcă la cîţiva metri de mine, trei etaje mai jos, în parcarea pustie. Dar dacă mama lui a fost o fiinţă care l-a iubit şi l-a îngrijit şi acum e moartă?

După ce îmi pun această ultimă întrebare, îmi amintesc că am pe noptieră traducerea în manuscris a Verbelor auxiliare ale inimii *de ESTERHÁZY Péter, din care am cîtit mai mult de jumătate înainte de culcare. Aprind lumina, mă ridic în capul oaselor şi citesc mai departe. După puţine minute în piaţă se face tăcere sau concentrarea mea asupra textului mă face să nu mai aud nimic.*

Despre acest autor cred că am citit cîte ceva prin anii '80 într-o revistă franţuzească. Debutasem de vreo doi-trei ani şi nu mi-au atras atenţia decît anumite amănunte (ne)semnificative: născut în 1950 (ca şi mine), prozator cu gustul experimentului (ca şi mine), debutînd prin '76 (eu în '79), provenind dintr-o familie de conţi (eu dintr-o familie de ţărani), are un frate fotbalist (eu n-am fraţi, doar o soră mai mare).

Dintr-un Curriculum vitae *al lui ESTERHÁZY Péter pus la dispoziţie de traducătoarea volumului, d-na Anamaria POP, citesc: „Copilăria-mi a coincis cu cîteva acţiuni tragice ale socialismului (drept descendenţi, în 17 iunie 1951, am fost şi noi deportaţi) - dar, în cazul în care omul supravieţuieşte, aceste lucruri abia dacă pot afecta o copilărie. Copilăria mea a fost îngrozitoare doar pentru părinţi".*

În contextul în care am reluat lectura nu mai am de ce să-mi amintesc lectura în franceză a Romanului de producţie *al aceluiaşi autor, prin '91 cred, (cînd, de fapt, doar i-am compătimit pe eventualii cititori francezi - nu aveau cum să înţeleagă ceva!) şi nici plăcerea cu care, prin '86, lucrînd la romanul* Femeia în roşu *împreună cu Adriana BABEŢI şi Mircea MIHĂIEŞ, mi-am asumat să mă transpun în pielea unui personaj care urmează Gimnaziul Piarist din Timişoara. Deşi în acelaşi* Curriculum vitae *de care vorbeam mai sus descopăr o propoziţie care pare a fi spusă de personajul meu: „Mi-a plăcut foarte mult să învăţ, descoperind aventura, amarul şi beţia învăţăturii la Gimnaziul Piarist." Toate astea sînt puse de mintea mea într-o paranteză. Dacă ea, mintea, ar fi prevăzută cu un ecran de calculator, aţi putea să le vedeţi duse la TRASH.*

Asta pentru că, în timp ce termin de citit Verbele auxiliare ale inimii *şi se luminează de ziuă mă simt complet „introdus în beletristică", adică în acea lume în care, făcînd abstracţie de orice istorie, bocetul aurolacului care spărgea astă-noapte parbrize şi faruri în piaţa pustie din România 1997 este pur şi simplu contiguu cu ceea ce copilul de un an deportat cu părinţii conţi în Ungaria 1951, devenit adult, avea să noteze: „pentru că dorinţa de a scrie despre mama, cu toate că uneori apare cît se poate de pe neaşteptate, este şi cît se poate de incertă, adică trebuie să depun eforturi considerabile, ca nu cumva, pur şi simplu, conform dispoziţiei de moment, să împînzesc întreaga pagină cu o singură literă, cu m m m m m mmm m mmmmmmmm m mmm mmm".*

Bucureşti, 16 august 1997

Mircea NEDELCIU

În aceeaşi colecţie au mai apărut:

1. Petru Aruştei, *Moarte şi renaştere. Supravieţuire*
2. Silviu Lupaşcu, *Stylit*
3. Ion Miloş, *Iubirea şi alte iubiri*
4. Cornel George Popa, *54 de blitzuri şi alte chestii*
5. Dorin Popa, *Fără întoarcere*
6. Renzo Ricchi, *Ultimul profet*
7. I. Saizu-Nora, *Eu ştiu că îngerii nu plîng*
8. Dorin Spineanu, *Zile sălbatice*
9. Dumitru Ţepeneag, *Roman de citit în tren*
10. Magda Ursache, *Astă vară n-a fost vară*
11. Irina Andone, *Mîngîios*
12. Alex. Ştefănescu, *Gheaţa din calorifere şi gheaţa din whisky*
13. Josef Haslinger, *Balul Operei*

Lector: Magdalena POPESCU-BEDROSIAN
Bun de tipar: 1997 • Format 1/16 (54 x 84)

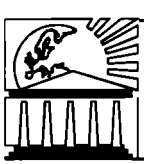

PRINTED IN ROMANIA • Tiparul executat la Imprimeria Institutului European pentru Cooperare Cultural-Ştiinţifică Iaşi • str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P. 161 • cod 6600 • Tel. 032/233800 • Fax: 032/230197

Inorog

ESTERHÁZY Péter s-a născut la 14 aprilie 1950, ca descendent al unei vechi familii maghiare.
Este absolvent al Facultății de Matematică din Budapesta.
A debutat în 1976, cu un volum de nuvele. În 1989, i s-a decernat premiul *Vilenica pentru Literatura Europei Centrale*. Din 1993, Esterházy a devenit membru al Academiei Germane de Litere, iar în 1996 i s-a conferit cea mai înaltă distincție culturală a țării sale, premiul *Kossuth*.
În calitate de eseist, dramaturg, romancier și jurnalist, Esterházy a adus o contribuție esențială la revigorarea literaturii beletristice maghiare contemporane. Fiind renumit și pentru inventivitatea și originalitatea limbajului, Esterházy este autorul a optsprezece opere literare de excepție. Una din cele mai tipice trăsături ale autorului este umorul inepuizabil (mai mult sau mai puțin negru). El este, totodată, un maestru al disimulării și unul din cei mai fecunzi artizani ai limbii din epoca noastră.

***Dacă scriu, scriu neapărat despre trecut, un trecut față de care m-am și achitat, cel puțin pentru perioada în care scriu. Indiferent despre ce va fi vorba în ea, acestă carte trebuie să dea dovadă de o oarecare suplețe, care să reamintească de faptul că opera nu este nicicînd dat natural, ci* trebuință și danie.**

Esterházy Péter

INSTITUTUL EUROPEAN

ISBN 973-586-072-4

Pe coperta: Caspar David, *Un bărbat și o femeie contemplînd luna* (1824 - Berlin)